

Regionális versenyképesség Romániában

KÖLCSEY ANDREA ZSÓFIA

1. A versenyképesség fogalma

Napjainkban a versenyképesség kulcsfogalomává vált a gazdaságfejlesztéssel foglalkozó dokumentumokban és a közgazdaságtudományi tanulmányokban egyaránt. Fontosságát bizonyítja, hogy az Európai Unió harmadik kohéziós jelentésében kiemelten hangsúlyozza a versenyképességet, mint elrendő célt a gazdasági és szociális kohézió mellett.

A versenyképesség nehezen definiálható gyűjtőfogalom, sokan használják, de nincs szakmai konszenzus arról, hogy mit is jelent (Török, 2004). Lényegében a piaci versenyképességre való hajlamot, a helyállás képességét jelenti, azaz piaci részesedést, ami üzleti sikerességet, jövedelmezőségnövekedést, piaci pozíciószerezést jelent. A versenyképesség fogalmát minden egyes szerző külön fogalmazza meg a saját használatára.

Az 1990-es évek közepén a versenyképesség egységes (sztenderd) fogalmának meghatározására több kísérlet történt. Több nemzetközi szervezet dokumentumait tekintik irányadónak e fogalom definiálásakor.

A versenyképesség sztenderd fogalmának pontosabb definíciója az EU hatodik regionális (1999-es) és második kohéziós (2001-es) jelentése, valamint az OECD több dokumentuma alapján Lengyel Imre tanulmányában a következőképpen olvasható: „a versenyképesség egységes (sztenderd) fogalma: a vállalatok, iparágak, régiók, nemzetek és nemzetek feletti régiók képessége relatíve magas jövedelem és relatíve magas foglalkoztatottsági szint tartós létrehozására, miközben a nemzetközi (globális) versenynek ki vannak téve.”

2. A regionális versenyképesség mérése és a lakategóriái

Az egységes versenyképesség fogalmából következik, hogy a régiók versenyképessége (regionális versenyképesség) „a régiók képessége relatíve magas jövedelem és relatíve magas foglalkoztatottsági szint tartós létrehozására” nyitott gazdaság keretei között. Tehát az egységes versenyképesség fogalmában a két fő tényező a magas jövedelem és a foglalkoztatottsági szint.

A regionális versenyképesség mérése három közgazdasági kategóriára vezethető vissza. Az ezek közötti összefüggések az alábbiak szerinti írhatóak fel:

Regionális növekedés = Munkatermelékenység * Foglalkoztatottsági ráta

A regionális versenyképesség nem más, mint a régióban megtermelt egy lakosra jutó jövedelem nagysága. Tehát versenyképesség alatt olyan fenntartható gazdasági növekedést értünk, amely a magas foglalkoztatottsági ráta mellett magas munkatermelékenységből (mekkora GDP előállítására képes egy foglalkoztatott) származik.

3. Aromániai régiók versenyképességének elemzése

A fenti módszertan alapján a következőkben a romániai régiók versenyképességének vizsgálatára kerül sor.

Géopolitika entitás	1998	1999	2000	2001	2002	2002/1998 (%)
Románia	4699.2	4757.3	5006.2	5462.4	6058	128.91
1. Észak-Kelet	3739.1	4736.4	3497.4	3918.5	4337.1	115.99
2. Dél-Kelet	4685.7	4191.9	4451.1	4695.2	5198.9	110.95
3. Dél	4008.8	3813.1	4115.2	4335.8	4853.1	121.06
4. Dél-Nyugat	4248.3	4137.3	4229.3	4614.1	4867.2	114.56
5. Nyugat	4793.4	5218.2	5161.1	5825.2	6593.8	137.55
6. Észak-Nyugat	4505.1	4220.5	4653.2	5069.3	5726.2	127.10
7. Közép	4993.3	4824.1	5341.6	5726.9	6547.3	131.12
8. Bukarest	7704.9	7840.5	10341.3	11540.1	12564.7	163.07

Forrás: Eurostat, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002

1. táblázat: Románia és régióinak egy főre eső GDP-je (euró PPS)

A táblázatból kiolvasható, hogy az egy főre eső GDP abszolút értékben alacsony, de növekedést mutat. A növekedés mértéke azonban különböző az egyes régiók szintjén, így elmondható, hogy a régiók közötti fejlettségbeli különbség fennáll. A növekedési ütem Bukarestben a legnagyobb, őt követi a Nyugat régió. A legkisebb ütemben a Dél-Kelet régióban nőtt az egy főre eső GDP. Megállapítható, hogy a leggazdagabb régió Bukarest, a legszegényebbnek pedig az Észak-kelet régió tekinthető. A leggazdagabb és a legelmaradottabb régió közötti GDP-beni eltérés meglehetősen nagy. Bukarest GDP-je több, mint kétszerese, a 2000-es évet követően majdnem háromszorosa a legszegényebb régió GDP-jéhez képest.

A régiók egy lakosra jutó GDP-je a *nemzeti átlaghoz* viszonyítva nagyon egyenlőtlenül oszlik meg. Bukarest régiója biztosítja lakosai számára a legjobb megélhetést, hiszen a GDP-je jóval a nemzeti átlag felett van. Különösen igaz ez a 2000 utáni évekre, amikor a régió ugrásszerű növekedési

teljesítményt nyújtott, és amikor az egy főre jutó GDP-je elérte a nemzeti átlag több mint kétszeresét. A Nyugat és a Közép régió ugyancsak az országos átlagon felüli GDP megtermelésére volt képes az elemzett időszakban. A leggazdagabb és a legszegényebb régió közötti rés 84,39 százalékpont és 135,81 százalékpont között változott (azaz 2,06-szorosról 2,89-szeresére nőtt).

Nemzetközi kitekintésben is vizsgálhatjuk a régiókat. Romániában 1998 és 2002 között a régiók egy lakosra jutó GDP-je vásárlóerő-paritáson a huszonöt tagállamú EU átlagához viszonyítva 17 és 60% között változott. Egyetlen régióban – Bukarestben – történt, hogy a gazdasági növekedés elérje az EU-átlag több mint felét (2002-ben 59,35%), míg országos szinten a mutató messze elmarad az EU 25 gazdasági teljesítményének egyharmadától is (2002-ben 28,62%). Országos szinten a gazdasági növekedés 1997 és 1999 között csökkent, negatív értékeket mutat: 1998-ban -4,8%, majd 1999-ben -1,2% volt a GDP növekedési üteme. 2000-ben értéke már pozitív volt, 2,1%-kal nőtt, majd ezt követően megugrott: 2001-ben már 5,7%-os, 2002-ben pedig 5%-os gazdasági növekedést ért el Románia. A 2000-es évet követően az országos növekedés nagyobb volt az EU-országok átlagánál, ami azt jelenti, hogy országos szinten elindulhatott egy felzárkózási folyamat. Régiók szintjén négy régióban volt látványosabb a GDP növekedése (Bukarest, Nyugat, Közép és Észak-Nyugat), két régióban viszonylag stagnált (Dél és Észak-Kelet), míg két régióban (Dél-Kelet és Dél-Nyugat) kissé visszaesett. Ezek alapján, a régiók szintjén, a gazdasági növekedés egyenlőtlen volt. Ennek ellenére a két régióban, melyben visszaesés állt be, az egy főre jutó GDP nagysága

megelőzi a két stagnáló régióét.

A regionális versenyképesség másik kategóriája a **munkatermelékenység**. A régiók közti különbséget vizsgálva az egy foglalkoztatottra jutó GDP alapján elmondható, hogy a vizsgált értékek közel hasonló képet mutatnak az egy főre eső GDP alakulásához.

A munkatermelékenység nőtt mindegyik régióban. A fejletlenebb régiókban a növekedési ütem kisebb volt, mint a fejlettekben. A 2000-es évben visszaesés két fejletlenebb régióban (Észak-Kelet és Dél-Nyugat) volt, de ezt követően itt is nőni kezdett. Mindazonáltal 2002-ben a legelmaradottabb régió – Észak-Kelet – munkatermelékenysége nem érte el a négy évvel korábbi (1999-es) értéket. Így változását tekintve, a legelmaradottabb régióban, 2002-ben 1999-hez viszonyítva a munkaerő-termelékenység egészen alul maradt az országos átlaghoz viszonyítva. 2002-ben a munkaerő hatékonysága Bukarestben majdnem háromszorosa volt Észak-Kelet munkaerő-hatékonyságához képest. A három legfejlettebb régióban, Bukaresttel az élen, a munkaerő-termelékenység jóval magasabb, a vizsgált periódus során végig az országos átlag felett van, ami azt jelenti, hogy ezekben a régiókban az aktív munkaerőt jóval hatékonyabban foglalkoztatják, mint a fejletlenekben. Ennek egyik következménye, hogy a GDP értéke magasabb ezekben a régiókban egyrészt a munkaerő hatékonyságának, másrészt a fejlettebb technológiának köszönhetően. Említésre méltó ugyanakkor az Észak-Nyugat régió felzárkózása, hiszen az elemzett időszakban munkatermelékenységének *növekedési üteme* a második legjobb volt Bukarestet követően, 8%-kal meghaladva a nemzeti átlagot.

Összegezve elmondható, hogy a régiók munkatermelékenysége közötti eltérő növekedési ütem módosítja a régiók versenyképességének helyzetét. Az EU 25 átlaga 2002-ben 50 705 euró volt, Romániához képest nagy a rés, hiszen ez majdnem ötszöröse a román nemzeti átlag munkatermelékenységéhez viszonyítva.

A harmadik mutató a regionális versenyképesség mérésében a **foglalkoztatottságráta**. A régiók között jelentős különbségek vannak ezt a mutatót tekintve. A legnagyobb foglalkoztatottsági ráta az elemzett időszak teljes hosszára vonatkozóan két kevésbé fejlett régióban (a Dél-Nyugat valamint Észak-Kelet) a legmagasabb (több mint 65%), és jóval a nemzeti átlag (57,65%) felett van. A többi régióban a foglalkoztatottsági ráta az előbb említett régióhoz képest 6,6–12 százalékpont közötti eltéréseket mutat 1999–2002

Geopolitikai entitás	1999	2000	2001	2002	Változás (%) 2002/1999
Románia	111 31.12	117 11.84	128 45.66	149 47.85	134.29
1. Észak-Kelet	110 34.64	80 41.66	90 77.25	107 60.75	97.52
2. Dél-Kelet	102 86.85	108 25.21	115 54.25	134 63.90	130.88
3. Dél	89 06.52	95 97.91	101 65.85	121 26.68	136.16
4. Dél-Nyugat	90 91.95	92 22.45	99 86.90	115 76.08	127.32
5. Nyugat	121 49.85	121 84.31	138 37.03	159 56.16	131.33
6. Észak-Nyugat	98 20.06	108 37.00	116 20.15	139 81.65	142.38
7. Közép	118 33.38	130 14.66	139 23.55	163 15.99	137.88
8. Bukarest	179 14.69	245 15.76	285 46.83	300 73.20	167.87

Forrás: Saját számítás az Eurostat statisztikai adatai alapján

között. A ráta legkisebb értékei a fejlett régiókban fordul elő leginkább, kiemelkedően Bukarestben, illetve a Közép régióban.

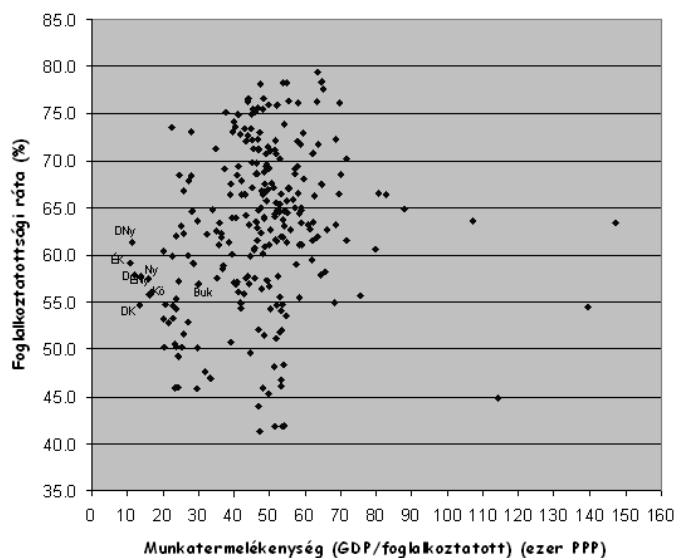
Változásában vizsgálva a foglalkoztatottsági rátát, elmondható, hogy csökkent az elemzett periódusban. A legnagyobb mértékben a legmagasabb foglalkoztatottsági rátát jegyző régióban, Dél-Nyugaton történt csökkenés, legkevésbé pedig az egyik legalacsonyabb rátát magáénak tudó régió (Közép régió) foglalkoztatottsági mutatója változott.

A romániai régiók versenyképességét célszerű összevetni a jelenlegi tagországok régióinak a versenyképességével. Az összehasonlító elemzés a 2002-es év adataival készült, amikor is a jelenlegi 25 tagállamú Európai Unió új tagállamai még csatlakozandó országoknak minősültek. Ebben az összehasonlításban a régiók versenyképességét vizsgálva (két német régió – Brandenburg-Nordost, illetve Brandenburg-Südwest – adatai összesítve szerepelnek), *a romániai régiók versenyképessége nagyon gyenge*. Az 1. ábrán jól látszik, hogy szinte külön csoportot alkotnak. Habár a foglalkoztatottsági rátát tekintve jobban állnak, mint az Európai Unió legalacsonyabb foglalkoztatottságú régiói – a Franciaország-hoz tartozó Martinique és Guyane, valamint az olaszországi Calabria és Campania – munkatermelékenységét tekintve messze lemarad az összes többi régióhoz képest.

Mivel elsősorban a munkatermelékenységgel lehet azonosítani a versenyképességet, az európai régiók sorában a legkevésbé versenyképesek a román régiók. A minősítés kevésbé igaz Bukarest régiójára. Románia régiói közül ő az egyedüli, amely valamelyest felveheti a versenyt a többi európai régióval, de az elemzett mutatók alapján ő is csupán csak a felénél van a többi régió teljesítményének átlagához viszonyítva, ugyanakkor az EU 25-ből a legnagyobb munkatermelékenységgel rendelkező régióban (London belvárosában) háromszor akkora a munkaerő hatékonysága, mint Bukarestben, a legfejlettebb román régióban. Romániában a főváros után a legsikeresebbnek és legfejlettebbnek tekintett Nyugat és Közép régió versenyképessége is a leggyengébbek között van.

Ha a versenyképesség szempontjából legfontosabbnak vélt mutatóval, a munkatermelékenységgel elemezzük a vizsgálatba bevont régiók közti regionális különbségeket, azaz egy országon belül a legnagyobb, illetve legkisebb munkaerőhatékonysággal rendelkező régiók közötti különbséget, kiderül, hogy a romániai régiók közötti gazdasági-regionális különbségek nem számottevőek a többi európai régióhoz képest. Azaz Romániában vannak a

legkisebb *gazdasági-regionális* különbségek. Őt követi Írország, míg a régiók közti legnagyobb különbség az Egyesült Királyságban van.

Forrás: Saját számítás az Eurostat statisztikai adatai alapján, 2002

1. ábra: Az EU 25 NUTS 2 szintű régióinak és a román régióknak a versenyképessége (2002)

Megjegyzés: ÉK = Észak-Kelet, DK = Dél-Kelet, D = Dél, DNy = Dél-Nyugat, Ny = Nyugat, ÉNy = Észak-Nyugat, Kő = Közép, Buk = Bukarest

4. Aréciók versenyképességének javításáról

A fentiek alapján tehát Románia régiói között a legkevésbé versenyképesek az Észak-Kelet, a Dél, valamint a Dél-Nyugat régiók. Sikeres régiók Bukarest, a Közép és a Nyugat régió, mert magasak a GDP/lakosértékeik, azaz magas munkatermelékenységgel rendelkeznek.

Közelebbről megvizsgálva a két régiócsoport közötti fejlődésbeli eltérések okait, a következők állapíthatóak meg:

Annak ellenére, hogy az Észak-Kelet régióban a legnagyobb a népesség létszáma és a második legnagyobb foglalkoztatottsági rátája is neki van, a legelmaradottabb régió közé tartozik a munkatermelékenységét tekintve. Ez a mezőgazdaságban foglalkoztatottak magas arányának eredménye (ebben a régióban a legnagyobb a mezőgazdaságnak a súlya a régió gazdasági szerkezetében). Ennek következménye, hogy a megtermelt GDP értéke is alacsony, ami alátámasztja azt, hogy a mezőgazdasággal nem lehet gazdasági növekedést elérni. Az ipar, illetve a szolgáltatások hiánya vagy alacsony volta visszahúzó erőként hat. Más szavakkal úgy lehetne fogalmazni, hogy a mezőgazdasági szektor túlsúlya „elszívja” egy nagyobb iparral, illetve nagyobb szolgáltató szektorral rendelkező gazdaság esetén a keletkezendő magasabb GDP-t. Tehát egy olyan régióban, ahol a mezőgazdaság túlsúlyban van, a versenyképesség is kicsi, sőt bátran megfogalmazható az a kijelentés is, hogy egy ilyen régió versenyképtelen. Az

Észak-Kelet (valamint Dél-Nyugat és Dél) régió példa erre, mind nemzeti, mind az EU régióival való összehasonlításban.

Ha a versenyképességről előbb megfogalmazottakat kiterjesztjük nemzeti szintre, akkor ez igaz Romániára is, hiszen az országot, illetve régióit az Európai Unió tagországaihoz, illetve régióihoz hasonlítva kétségtelenül állítható, hogy a mezőgazdasági szektor által megtermelt GDP aránya az összbruttó hazai termékben jóval magasabb, ami „visszahúzza” a magasabb GDP létrejöttét. A fentiekben elmondottak alátámasztják, hogy Románia gazdasága is versenyképtelennek minősíthető. A román régiók alacsony egy főre eső GDP-jét tehát a mezőgazdaságban foglalkoztatottak magasabb száma magyarázza.

Románia valamint a román régiók versenyképességének növelése érdekében javasolt trend a mezőgazdaságban foglalkoztatottak számának csökkentése. Azaz hiába nagy a foglalkoztatottság, ha ez főleg a mezőgazdaságra érvényes. A foglalkoztatottság szerkezetének átalakítására, vagyis a gazdasági szektor átalakítására van szükség, hogy ezáltal a mezőgazdasági szektor túlsúlya is csökkenjen a gazdasági szerkezetben.

Ebben nagy szerepet játszik a *közvetlen külföldi befektetés* (FDI – foreign direct investment), mert hozzájárul a régió szerkezetváltásához. Elősegíti a gazdasági növekedést az eszközállomány és a termelési kapacitás növelésével, munkahelyeket teremt, erősíti a piaci versenyt. Ezáltal segíti a régiók piacainak integrálását. Ugyanakkor a közlekedési infrastruktúra megfelelő kialakítása is meghatározó. Mind a külföldi, mind a belföldi befektetők számára egyaránt fontos a területi megközelíthetőség. Az utazási igény, a piac mérete ugyanis befolyásolja a vállalkozások döntéseit a telephely megválasztásában. A *regionális elérhetőség* a versenyképességnél tehát alapvető fontosságú. Vagyis a régiók sikerességének növeléséhez elengedhetetlen a régiók megközelíthetőségi lehetőségének a megteremtése, a megfelelő közlekedési rendszereknek a kiépítése.

A régiók versenyképességét illetően párhuzamot lehet vonni az iskolázottsági szint és a gazdasági szerkezetet illetően. Ugyanezt lehet észrevenni az egy lakosra jutó GDP-t és a munkatermelékenységet nézve is. A legfontosabb talán a legelsőként említett párhuzamot vizsgálni, hiszen ez az, amelyik kihat a másik két mutatóra is.

Ezek szerint minél alacsonyabban képzettek a régió lakosai, annál nagyobb a mezőgazdaság aránya is a gazdasági szerkezetben (Dél-Nyugat, Észak-Kelet régiók). Ezzel szemben a felsőfokon képzettek nagyobb számban olyan régiók-

ban tevékenykednek, ahol a szolgáltató szektor van túlsúlyban (Bukarest és Nyugat régió). Érdekes tény ugyanakkor, hogy a román Közép régióban, ahol a népesség többsége középfokon képzett, a gazdasági szerkezetben a legnagyobb az iparnak a súlya.

		Alapfokon képzettek		Középfokon képzettek		Felsőfokon képzettek	
		Sokan	Kevesen	Sokan	Kevesen	Sokan	Kevesen
Mezőgazdaság aránya	Nagy	DNy, ÉK					
	Kicsi		Buk, Kö				
Ipar aránya	Nagy			Kö, Buk			
	Kicsi				ÉK, DNy		
Szolgáltatás aránya	Nagy					Buk, Ny	
	Kicsi						ÉK, D, DNy

Forrás: Saját szerkesztés

3. táblázat: Az iskolázottsági szint és a gazdasági szerkezet kapcsolata a régiók versenyképességének megítélésére vonatkozóan

Tehát általánosítva megfogalmazható, hogy minél alacsonyabb az alapfokon képzettek aránya a régió lakosai között, annál versenyképtelenebb a régió. És fordítva: minél magasabb a képzettség foka, a régió annál versenyképesebbnek minősíthető. Azaz a sikeres régiókban a relatíve magasan képzett munkaerő aránya magasabb, mint a többiben. A fenti gondolatmenet alátámasztja a **humántőke** fontosságát a régiók sikerességében, versenyképességének javításában.

A kutatási és fejlesztési tevékenységeknek is meghatározó fontosságuk van, hiszen ez nagymértékben kihat a vállalatok versenyképességére. Az innovációk, az új technikák, technológiák új és versenyképesebb termékeket hoznak létre, ami segíti a versenyképesség növelését. Romániában a kutatási és fejlesztési tevékenységekre szánt alacsony összegek, az ezen a területen dolgozók kis aránya az Európai Unió tagországaihoz való viszonylatban ugyancsak magyarázza az ország alacsony teljesítményét a versenyképesség terén. De ugyanezt igazolja a *bejelentett szabadalmak* kis száma is, ami az innovációs kapacitás hatékonyságát méri. Tehát a **fejlesztési innovációs kultúra** kialakítása az egyik legfontosabb célkitűzés kell legyen az ország és régióinak sikerességének és versenyképességének növelésekor.

Figyelembe véve a román régiók közötti alacsony regionális különbségeket az Európai Unió régióinak viszonylatában, nem annyira a régiók közötti különbségek csökkentése, hanem inkább versenyképességük, azaz a nemzeti versenyképesség javítása a javasolt út.

Irodalomjegyzék

1. Chikán, A.: *Vállalatgazdaságtan*, Aula kiadó, Budapest, 1998
2. Farkas, B.-Lengyel, I. (szerk.): *Versenyképesség – Regionális versenyképesség*, JATE Press, Szeged, 2000, 39-57. o., 218-238. o.
3. Horváth, Gy.: *Regionális támogatások az Európai Unióban*, Osiris kiadó, Budapest, 2001, 7-49. o.
4. Kengyel, Á.: *Az Európai Unió regionális politikája*, Aula kiadó, Budapest, 1999.
5. Lengyel, I.: *Régióversenyképessége (a térségek gazdaságfejlesztésének főbb közgazdasági foglalmai, alapgondola-*

taí, tényezői az EU-ban), Kézirat, Jate, Gazdaságtudományi Kar, Szeged

6. Süli-Zakar, I. (szerk.): *A terület- és településfejlesztés alapjai*, Dialóg Campus kiadó, Budapest-Pécs, 2003, 163-179. o., 207-228. o.

7. Török, Á.: *Mit mivel mérünk? A versenyképesség értelmezéséről és mérési problémáiról*, EU-tanulmányok I, Nemzeti Fejlesztési Hivatal, 2004.

8. XXX, *A new partnership for cohesion – convergence, competitiveness, cooperation*, Third report on economic and social cohesion, European Commission, 2004.

9. Eurostat

Működő marketing

DURDA PÉTER

Ez alatt a hosszú, kalandos 23 év alatt, amit értékesítőként és marketingesként töltöttem el, saját káromon megtanultam néhány dolgot. Nem mondhatom, hogy nem fizettem érte nagy árat. De nem is tudom azt állítani, hogy nem érte meg. Egy dolog viszont egészen biztos: nagyon sok időt és pénzt spórolhattam volna, ha a megtapasztalás helyett a gyakorlatban működő marketinget tanultam volna már a kezdetek kezdetén. Sajnos ez abban az időben szinte lehetetlen volt. Szomorú tény az, hogy ma sem jobb a helyzet. Napjainkban a marketing sikeres szakmának tekinthető, ami nem baj. Sőt üdvözlöm azt a tényt, hogy sokan érdeklődnek a világ egyik legizgalmasabb, legváltozatosabb, nagyon sok kihívást tartalmazó és gyönyörű hivatása iránt. Igen, egyesek talán vádolhatnak elfogultsággal. Nem is tagadom, imádom az embereket, tisztelem az emberi elme – nem az agy – mechanizmusát, imádom tanulni, és lenyűgöz, amikor látom a marketinget működni. Mondom működni! Mi is ez a nyers – bár nem jelentéktelen – jelző?

Nem csak ezt a szakmát sújtja a gyakorlati oktatás hiánya. De nem tudom szó nélkül hagyni azt a jelenséget, hogy az iskolapadból kikerült szakemberek nem szakemberek. Hiányzik a gyakorlat. Rengeteg marketinges – és más szakmák képviselői – mondta már, hogy a gyakorlat teljesen más. Persze vannak oktatási intézmények, akik igyekeznek orvosolni ezt a problémát, csak legyen, aki megfizeti az oktatási díjat.

Eme oktatási rendszernek is köszönhetően a marketinget

get varázsszakmának tekintik, amit csak a beavatottak értenek, és ami elviszi a cégek bevételeit. Felesleges rossznak tartják a vezetők, pénzügyi döntést hozók. Csalódtak ebben a szakmában. Egyszerűen azért, mert sok marketing „szakember” költötte el a pénzüket, és cserébe nem kaptak nagyobb forgalmat vagy eladást. Eredmény: ha ma szorítani kell a nadrágszíjat egy cégben, mi az első terület, ahonnan elvonják a pénzt? A marketing. Onnan veszik el a pénzt, ami arra hivatott, és azért van, hogy még több bevétel legyen, hogy még többet adjanak el. Azt hiszem, ha körülnézünk, sok ilyen esetet találunk. Fényes bizonyítéka ez annak, hogy ma csak kevesen mondhatják el magukról, hogy tudnak működő marketinget készíteni. Sajnos. Félreértés ne essék, nem hibáztatom a szakma képviselőit, és nem is akarok olyan kritikusként látszani, aki ezt jobban tudja. Mindössze az oktatás hiányosságát akarom ecsetelni.

Pedig működő marketinget csinálni nem bonyolult és nem nehéz. Sőt egyszerű! Mellesleg egész életemben megvettem azokat, akik az ellenkezőjét terjesztették vagy bonyolultnak mutatták be. A marketing mindig képes több pénzt termelni annál, mint amennyit ráköltötünk. Tervezhető, de persze jósolható is, működő, de van, aki csak reménykedik, a hatása mérhető, de van, aki csak megmagyarázza. A világon minden egyszerű, ha már tudjuk csinálni. Minden jól működő dolognak megvan a maga technológiája, és ha valaki ismeri valamely dolog működését, megtanulta, begyakorolta és még gyakorolta, akkor számára már egyszerű. Olyan ez, mint a profi. Senkit nem ismerek, aki profinak született, viszont ismerek pro-

fi autóversenyzőt, zenészt, színészt, cégvezetőt, lakatost, akik azzá váltak.

Ennyi magabiztos kijelentés után illene megmondanom, hogy én miért állítom, hogy képes vagyok elérni a fenti sorokban állítottakat. Hát abban a szerencsés vagy szerencsétlen – nézőpont kérdése – helyzetben vagyok, hogy nemcsak tanítom, hanem csinálom is a marketinget, méghozzá az ügyfeleimnek. Az ő pénzüket használom, az ő pénzüket költöm, és az ő idegeikkel játszom. Hát ha valaki ebben a cipőben jár, és ebből él, jobban teszi, ha nem hibázik. Meg kellett tanulnom, hogyan tudom az ügyfeleimnek a termékeit és szolgáltatásait folyamatosan növekvő mennyiségben eladni, és ezáltal több bevételhez juttatni őket. Ha nem így tettem volna, egyszerűen tönkrementem volna. Szóval én is megtanultam, és ha nekem sikerült, bárkinek sikerül.

Hogy is látom én a marketinget? Kezdjük az alapoknál.

A marketing szó latin eredetű. Akkor úgy használták, hogy merkátusz. Jelentése: Kereskedni. Vagyis eladni az árut. Akkor nem jelentett se többet, se kevesebbet.

És ma sem. Annak ellenére, hogy sok „szakember” és „szakirodalom” nem ezt állítja. Vagy megveszi a vásárló a terméket vagy szolgáltatást, vagy nem. Ha nem, akkor az nem marketing. Hát lehet erre azt mondani, hogy bonyolult? Csak akkor, ha nem tartunk be néhány szabályt, aztán elköltünk egy halom pénzt, reménykedünk, hogy majd történni fog valami, és a termék ezek után még mindig bent van a raktárban. Ez esetben dühösesek vagyunk, és persze nem akarjuk elismerni, hogy hibáztunk, és elkezdjük megmagyarázni, hogy miért is volt jó az, amit tettünk, vagy miért nem kell marketingre költeni.

Pedig ha betartunk néhány szabályt, akkor a vásárlók elegendő mennyiségben veszik meg a termékeinket és ürül a raktár, ennek eredményeként van elegendő bevétel, van erőforrás a növekedéshez, boldogok a munkatársak, a vezetők, stb.

A marketing azért van, hogy elegendő bevétele legyen egy cégnek ahhoz, hogy elérje a céljait és terjeszkedni tudjon.

Persze elismerem, hogy ma egy túlkommunikált társadalomban a marketing szerteágazóbb lett, de nem lehet elfelejteni, hogy a végső cél még mindig ugyanaz: eladni az árut vagy szolgáltatást. Számtalanszor hallottam már, hogy vannak kedvenc reklámok, szeretik az emberek, tet-

szik az embereknek a hirdetésünk, stb. Ilyenkor szerényen megkérdem: és veszik is? Mert hogy én nem azt akarom elérni, hogy szeressék, hanem azt, hogy megvegyék, aztánszeressék.

Erre jó példa, ha körbekérdezünk ismerőseink körében és megtudakoljuk, vajon van-e kedvenc reklámjuk. Sokuknak van, de a kínált terméket nem veszik. Ezt a megbízó súlyos milliókért érte el. Vajon tényleg ezt akarta? A panaszaiából tudom, hogy nem. Másik tökéletes példa: szintén komoly összegekért, amikor az olvasónak a magazin átolvasása után halvány fogalma sincs arról a bizonyos hirdetésről, amit látnia kellett volna. Nem ment át az üzenet? Nem. Még a figyelmét sem nyerték el. Ma Magyarországon egy átlag ember 1000–1500 impulzust kap egy nap, arra vonatkozóan, hogyan költse el a pénzét. Hát egy ilyen túlreklámozott világban, ahol mindenki csak eladni akar, látszólag venni meg senki, mit is kellene tenni? Figyelembe kell venni egy ősi szabályt: Minden, amit az ember hozott létre, egy probléma megoldására hozta létre. Hát így szól ez a szabály. Nekem 15 évembe került, hogy ezt a mondatot megértsem, úgy, hogy ne sértsem meg többé. A be nem tartása olyan sok pénzembe került, hogy ha ma egy összegben visszakapnám, versenyre kelnék egy olajmágnással. Annyira fontos ez a szabály, hogy megismétlem: Minden, amit az ember hozott létre, egy probléma megoldására hozta létre. Ebből következik, hogy a marketingnek három célja van: megtalálni – felkelteni – fenntartani egy igényt. Tehát ha egy vásárló pénzt ad valamiért, azt csak azért teszi, mert van egy problémája, vagy eladtak neki egy problémát, és azt hiszi, hogy van egy problémája. Vagyis a marketing nem tesz mást, mint kínál egy megoldást a problémára, vagy elad egy addig nem létező problémát, vagy talál egy már addig is meglévő problémát, és ad ezekre egy megoldást. Ezt a megoldást úgy csomagolja és juttatja ki a piacra, hogy a vásárlónak elnyerje a bizalmát, és kezeli a problémát. Amíg egy cég ezt teszi, addig nincsenek értékesítési gondjai. A csomagolást nem csak termékekre lehet érteni, hiszen egy szolgáltatást is be kell csomagolni. Összefoglalva ez a marketing. Elismerem, hogy ez így nagyon egyszerűen hangzik, de tényleg nem bonyolultabb, mindössze csak ebbe a rendszerbe kell belefoglalni az összes marketing eszközt. Más szavakkal: mindig vizsgáljuk meg – mielőtt marketingre költenénk –, hogy termékünk vagy szolgáltatásunk tényleg kezel egy problémát? A probléma tényleg létezik a

piacon? A vásárlók elképzelésével valamilyen mértékben találkozunk a megoldásunk? A megoldásunk jobb, mint a konkurensünké? Ha minimálisan ezekre a kérdésekre egyértelmű és tényszerű válaszokat tudunk adni, már nagy baj nem lehet. Rengeteg példát tudnék említeni sikeres cégek kampányiból, ami megmutatná a fent említett törvény működőképességét. De ezt most nem tenném meg, amire van egy jó okom. Kérem a kedves olvasót, hogy egy szavamat se higgye el. Ne higgyen el semmit,

azért, mert én mondtam. Arra kérem, hogy nézzen körül egy kicsit a marketing világában, nézzen meg reklámkampányokat, és győződjön meg saját maga. Fedezze fel, hogy mitől működik a működő marketing.

És ha a jövőben bonyolultnak vagy nehéznek gondolná a marketinget, jusson eszébe, hogy csak azt tartjuk nehéznek, amit nem tanultunk meg. Márpedig ez a szakma tanulható. Nem csak a beavatottak tudománya. Jó tanulást, sok sikert és elért célokat kívánok.

Az állam helyi szerveinek gazdasági szerepe

MÁTÉ KRISZTINA

Az idők folyamán számtalan felfogás született a kormányzati szerepvállalásról, hogy az államnak szabad-e vagy sem részt vállalnia a gazdasági életben. A XVIII. században Adam Smith azt vallotta, hogy a kormánynak csak korlátozottan kell részt vennie a gazdasági életben. Egy évszázaddal később John Maynard Keynes, a tőkés gazdaság egyenlőtlenségeinek orvoslását az állami beavatkozással látta megvalósíthatónak. Sokszor a központi irányítás nem ismeri fel kellőképpen a problémákat helyi szinten, ezért szükség van helyi önkormányzatokra. Romániában a települési (helyi) önkormányzatok működését a 2001. évi 215-ös számú törvény szabályozza. A jogszabály értelmében a helyi tanácsok rendeletalkotó (helyi törvényhozó) szervek, a polgármester, a polgármesteri hivatal pedig végrehajtó szerv. Ezek a szervek együttesen, a községekben és városokban önálló adminisztratív hatóságként lépnek fel. A helyi tanácsok munkáját a nagyobb területi egységeket érintő kérdésekben a megyei tanács hangolja össze.

A helyi önkormányzatok alapvető hatáskörét és feladatait az Alkotmány és/vagy a törvény rendezi. Azonban ezek nem akadályozhatják azt, hogy a jogszabály keretei között a helyi önkormányzatokat speciális célból hatás- és feladatkörrel ruházzák fel.

A helyi önkormányzatok a jogszabály keretei között teljes döntési jogosultsággal rendelkeznek minden olyan ügyben, amely nincs kivonva hatáskörükből, és bármely más közigazgatási szerv hatáskörébe sincs utalva. A közfeladatokat általában elsősorban az állampolgárokhoz legközelebb álló közigazgatási szervnek kell megvalósítania.

A helyi önkormányzatok hatásköre általában teljes és

kizárólagos. Ezt más központi vagy regionális közigazgatási szerv nem vonhatja el és nem korlátozhatja, kivéve azt az esetet, ha ezt a törvény lehetővé teszi.

A román önkormányzati rendszerben a helyi önkormányzatok széles feladat- és hatáskörrel rendelkeznek, melyet részben maguk alakítanak ki önként vállalt közzüggel, részben a jogalkotó törvényi szinten határozhat meg kötelező feladat- és hatásköröket.

Az önkormányzat kötelező feladatai a közszolgáltatások körében:

1. településrendezés és a településfejlesztés;
  2. az épített és természeti környezet védelme;
  3. vízrendezés, csapadékvíz-elvezetés és csatornázás;
  4. lakásgazdálkodás;
  5. a köztemető fenntartása;
  6. a helyi közutak és közterületek fenntartása;
  7. a helyi tömegközlekedés és köztisztaság biztosítása;
  8. gondoskodás a helyi tűzvédelemről és a közbiztonság helyi feladatairól;
  9. óvodai nevelés;
  10. általános iskolai oktatás és nevelés;
  11. egészségügyi és szociális ellátás;
  12. gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok;
  13. a közművelődési, tudományos, művészeti és a sporttevékenység támogatása;
  14. a nemzetiségi és etnikai kisebbség jogai érvényesítésének biztosítása;
  15. a város- vagy községüzemeltetési feladatok ellátása;
- Kötelező feladatot csak törvény telepíthet a helyi önkormányzatok feladatához. A kormány biztosítja az ellátásukhoz szükséges anyagi feltételeket, dönt a költségvetési hozzájárulás mértékéről, módjáról.

Az önkormányzati jogok tekintetében a helyi önkor-

mányzatok egyenlők, ám a feladat- és hatásköreik eltérések lehetnek. A hatáskörük telepítését figyelembe véve megállapítható, hogy az alapvető köz- és igazgatási szolgáltatásokat valamennyi települési önkormányzat, illetve annak valamely szerve biztosítja.

Az önkormányzati törvény lehetővé teszi, hogy nagyobb lakosságszámú és teljesítőképesebb önkormányzatnak a törvény több kötelező feladatot állapítson meg. A kisebb lakosságszámú települések ugyanakkor önmaguk vagy társulásuk útján önként vállalhatják e feladatok ellátását is.

A megyei önkormányzat területi önkormányzat. Alapvetően azokról a feladatokról gondoskodik, amelyek a települési önkormányzatoknak nem kötelező feladata. Megfelelő feltételek esetén ezeknek a körzeti jellegű közszolgáltatásoknak a megszervezését is átvállalhatják a települési önkormányzatok.

Az önkormányzatok önként vállalhatnak minden olyan helyi érdekű közügyet, melyet jogszabály nem utalt más szerv hatáskörébe. Ezek közül az önkormányzat – a helyi igények és lehetőségek függvényében – maga határozhatja meg, hogy milyen feladatokat milyen mértékben és módon lát el. Az önként vállalt feladatok tárgyában az éves költségvetésben, a gazdálkodást megalapozó pénzügyi tervben – a fedezet biztosításával – kell döntenie a helyi tanácsnak. A helyi tanács állást foglal a feladat- és hatáskörébe nem tartozó, de a helyi közösséget érintő ügyekben. E jogával különösen a településfejlesztéssel és -üzemeltetéssel, alakossági közszolgáltatások fejlesztésével kapcsolatos ügyekben él.

A fakultatív feladatvállalásnak kizárólag az a korlátja, hogy az nem veszélyeztetheti a kötelező feladatok ellátását.

Romániában, az Európai Unióhoz való csatlakozása által, megváltozik a helyi közigazgatás területi szerkezete, ami a regionális politika által valósul meg. A regionális politika a kormányzati politika azon része, amely a társadalom térbeli értelmének értelmezésére és befolyására vonatkozik.

Az EU regionális politikájának legfontosabb célja az Unió különböző fejlettségű és szerkezetű térségei közti gazdasági és szociális kohézió erősítése a méltányosság, az igazságosság és a szolidaritás elveinek érvényesítésével. Az Európai Unió Romániával folytatott tárgyalásai során kötött szerződések 21. fejezetében tartalmazzák a közös regionális politika főbb feladatait és eszközeit, ezek akövetkezők:

– az egyes régiók közti eltérések, a megkésett fejlődésből fakadó esélykülönbségek mérséklése;

– ennek érdekében összehangolt nemzeti, közösségi, gazdaságpolitikai és strukturális eszközök alkalmazása;

– az Európai Regionális Fejlesztési Alap működtetése, amelynek feladata, hogy megszüntesse a kirívó regionális aránytalanságokat, elősegítse a fejlődésben elmaradott régiók felzárkóztatását, az iparilag hanyatló depressziós térségek újraélesztését;

– a Közösség különböző pénzügyi forrásainak koordinálása a hatékony regionális politika érdekében.

Romániában 7–8 régió alakítható ki, melyek 3–6 megyét foglalhatnak magukba. A regionális szerkezet kialakítása során a régiók, melyek gazdasági szempontból viszonylag homogén területi egységeknek tekintendők, közigazgatási jogköröket kapnak. Az etnikai közösségek a vonatkozó európai normáknak megfelelő garanciákat élveznek.

A regionális fejlesztés elsősorban gazdaságpolitikát jelent, mely országos szinten biztosítja a tartós gazdasági-társadalmi fejlődést. Ennek a politikának a sajátos román valóságból kell kiindulnia, és a célok három kategóriáját kell szem előtt tartania:

a) az európai uniós előírásokkal való összhang megteremtését;

b) a Romániában jelentkező regionális különbségek csökkentését;

c) a régiókon belüli anyagi és humán erőforrások optimális hasznosítását.

A régió olyan területi-közigazgatási egységet jelent, amelynek a hivatása a tartós gazdasági, szociális, kulturális és tudományos fejlődés támogatása, és ezzel egy időben területének optimális rendezése a megyék és községek, városok, municípiumok autonómiájának és hatáskörének tiszteletben tartása mellett. A régiók saját vagyonnal, közigazgatással és költségvetéssel rendelkeznek. A régió pénzügyi forrásainak legjelentősebb hányadát a helyi forrásoknak kell alkotniuk, amelyek fölött a régió teljes függetlenséggel rendelkezik. A központi költségvetésből történő átutalásokra, szubvenciókra a tehermentesség elve alapján kerül sor.

Romániában nyolc régiót és négy fejlesztési zónát alakítanak ki. A régiók pedig 3–7 megyét foglalnak magukba.

A nyolc régió a következő megyék csoportosításából alakulna ki:

Észak-Kelet régió: Bákó, Botosán, Jászvásár, Neamc, Szucsáva, Vászluj

Dél-Kelet régió: Braila, Bodza, Konstanca, Galac, Vráncsa, Tulcsa

Dél-Munténia régió: Arges, Calarasi, Dambovita, Gyurgyevó, Prahova, Teleorman

Dél-Nyugat régió: Dolj, Gorj, Mehedinc, Olt, Vâlcea

Nyugat régió: Arad, Krassó- Szörény, Hunyad, Temes

Észak-Nyugat régió: Bihar, Beszterce Naszód, Kolozs, Szilágy, Szatmár, Máramaros

Közép régió: Fehér, Brassó, Kovászna, Hargita, Maros, Szeben

Bukarest-Ilfov régió: Bukarest, Ilfov

Romániában a négy fejlesztési zóna a következő:

1. Hátrányos helyzetű, defavorizált zónák: Zsil-völgye, Torda (olyan területek, ahol az egy főre jutó GDP a közösségi átlag 75%-a alatt van, gazdaságuk gyenge, a munkanélküliségi ráta magas);

2. Ipari parkok: Szatmárnémeti, Bors (Bihar megye). Olyan ipari vállalatok tartoznak ide, akiknek bizonyos adó- és költségcsökkentéseket biztosítanak.

3. Szabad zónák: fel kell zárkózzanak.

4. Iparilag hanyatló zónák: fejlesztésre szorulnak.

Romániában a 2001-ben elfogadott önkormányzati törvény a döntően adóbevételből finanszírozott önkormányzati közszolgáltatási rendszer mellett döntött, de nem zárta ki – a kötelező feladatok ellátásán túl – a vállalkozó önkormányzati gazdálkodás lehetőségét sem.

A jelenlegi úgynevezett forrásszabályozásnak a lényege egyrészt az, hogy minden helyi (megyei és települési) önkormányzat előre kiszámítható – döntően normatív – módon részesedik a központi adókból (részben a keletkezés helye szerint, részben azonos mutatók alapján történő úraelosztással). Másrészt, törvényben körülhatárolt körben és módon, saját bevételekre tehet szert. A több forrásból származó helyi költségvetés azonban egységes egészet alkot, s a helyi képviselőtestület dönti el – a kötelező feladatokra is tekintettel – annak felhasználási módját és arányait.

Az önkormányzatok saját felelősségükre vállalkozói tevékenységet folytathatnak, de ez nem veszélyeztetheti a kötelező feladatainak az ellátását. Ugyanakkor ezek az elhatározások csak jól meghatározott jogi szempontok útján jöhetnek létre.

Az önkormányzatok ma leginkább abban lehetnek érde-

keltek, hogy működési területükön hagyják érvényesülni a gazdasági törvényszerűségeket. Regulátorként támogatniuk, segíteniük kell a piaci viszonyok kiépülését, amelyeknek a leginkább akkor használnak, ha nem törekednek maguk is mindenáron arra, hogy gazdasági tényezői legyenek a helyi társadalomnak. Az államigazgatás csak ezáltal válhat feladatmegoldó, szolgáltató, szükséglet-kielégítő közigazgatássá. A közigazgatás ne helyettesítse a vállalkozást semmilyen formában, fő feladatkörében ne közvetlenül maga szolgáltatson, hanem teremtse meg indirekt eszközökkel – ahol csak tudja – ennek a feltételeit. Más oldalról óriási ellentmondásnak tűnik egyfelől az állami tulajdon programszerű, progresszív leépítése, privatizációja; másfelől meg az önkormányzatok aktív termelőerővel való felruházása és a vállalkozás kényszerbe hajszolása. Alkalmanként viszont kifejezetten szükség van arra, hogy az önkormányzat társként közvetlenül is részt vegyen a vállalkozásokban.

Az önkormányzatok fő gazdaságnövelő feladata a következő:

– a kis- és közepes méretű vállalkozások létrejöttének, illetve működésének az elősegítése;

– az új munkalehetőségek teremtése vállalkozások szervezés útján;

– a helyi munkaerő készségeinek, szakmai és vállalkozói ismereteinek a fejlesztése, a szükségletekhez való igazítása;

– kedvező feltételek teremtése a vállalkozók tőkeerejének növeléséhez, a lakossági magánbefektetések ösztönzéséhez, valamint a működő tőke megnyeréséhez;

– a privatizációs folyamat elősegítése;

– rendelkezésre álló hazai és külföldi pénzügyi források feltételezése és kezelésükhöz a szabályozott keretek biztosítása;

– segítségnyújtás a helyi önkormányzatok vállalkozási programjainak a kialakításához.

A gazdaság, a piac, a verseny területén viszonylag jól meghatározhatók az állam feladatai. Közgazdász szakemberek véleménye szerint közülük a fontosabbak:

– az ország megromlott külgazdasági pozíciói (fizetőképesség fenntartása) miatti beavatkozások;

– közérdeket védő (pl. a természet- és környezetvédelem érdekében álló) intézkedések megtétele;

– a „szociális háló” megteremtése (pl. a munkanélküliség kezelése);

– az esélyegyenlőség helyreállítása.

Mindezekon túlmenően azonban érvényesülniük kell a piaci mechanizmus elemeinek, amelyek lehetetlenné teszi, hogy a piaci koordinációkat az államigazgatás (hivatal), az adóhatóságok és a különböző szakhatóságok végezzék, ne pedig a piaci szereplők.

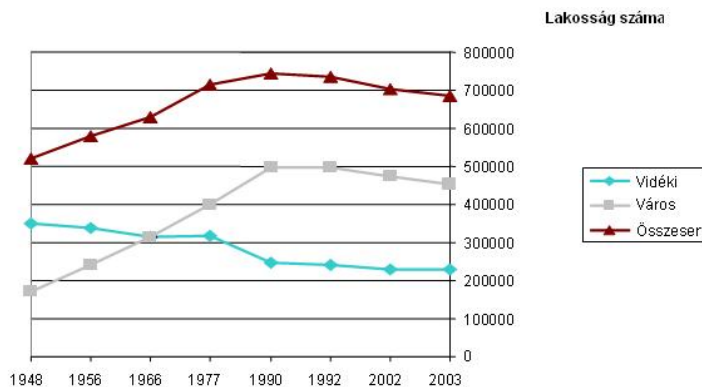
Egy államnak, egy kormányzatnak a legfontosabb feladatai a társadalommal szembeni – úgymint a béke megőrzése, az életszínvonal jobbítása és számos más ilyen és ehhez hasonló és ezekből levezethető – kötelezettségek betartása és biztosítása. De egyik kormányzat sem képes

ezeket teljesíteni megfelelő gazdasági háttér nélkül. Annak ellenére, hogy a piacon a láthatatlan kéz uralkodik, a társadalmi egyenlőtlenségeket csak a kormányzatok tudják megoldani. Az állam szervei is részesei a gazdasági életnek. Ezalatt azt értem, hogy ezek a szervek közvetítő csatornákként működnek a társadalom és a gazdaság között. Hogy ez miként is valósul meg, az illető kormány feladata. Ezeket a feladatokat Románianak úgy kell teljesítenie, hogy egy olyan társadalom jöjjön létre, amely méltó tagja lehet az Európai Uniónak.

Kolozs megye vidéki településeinek demográfiai helyzete

KEREKES KINGA

Az 1948-as, 1956-os, 1966-os, 1977-es, 1992-es és 2002-es évi népszámlálások, illetve az 1980–2003 közötti időszakban minden év július 1-jén számolt statisztikai adatok alapján megállapítható, hogy Kolozs megye összlakossága 1990-ig növekedett (eltekintve egy kis ingadozástól 1984–1987 között), majd 1990 óta folyamatosan csökkent. Ezt a folyamatot az 1. ábra illusztrálja.

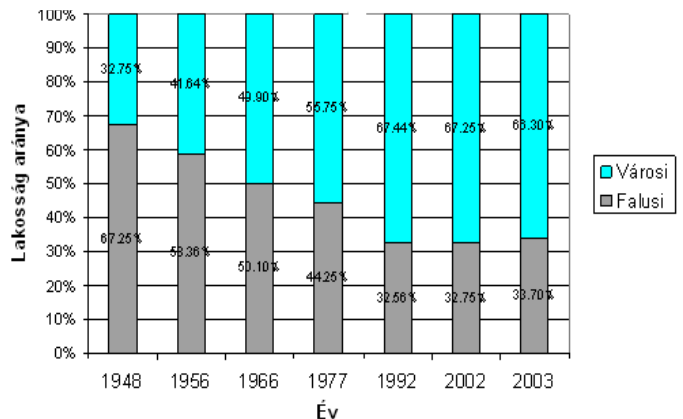

Forrás: Kolozs megyei statisztikai szemle, 2004

1. ábra: Kolozs megye népességének alakulása az 1948–2003 közötti időszakban

A vidéki lakosság száma az összlakosságéval ellentétes módon alakult: 1990-ig folyamatosan csökkent, majd a csökkenés üteme lelassult, vagy éppenséggel növekedés volt tapasztalható.

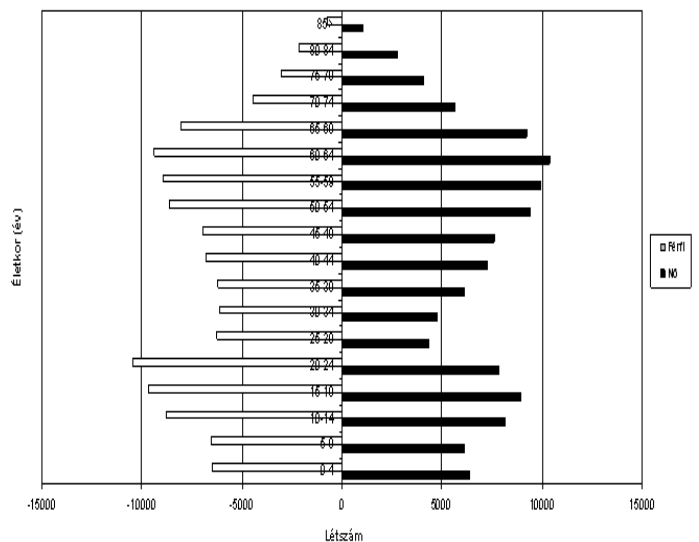
1948–2002 között a vidéki lakosság – városi lakosság arány megfordult: 1948-ban a lakosság 32,7%-a élt városban és 67,3%-a falun, míg 2002-ben az arány pontosan ennek a fordítottja volt (2. ábra).

Forrás: saját számítások a 2004. évi Kolozs megyei statisztikai szemle közölt adatai alapján

2. ábra: A falusi és városi lakosság arányának változása Kolozs megyében

Ahhoz, hogy jobban érzékeljük a vidéki lakosság népességváltozását az utóbbi évtizedben, szemügyre vehetjük az 1992-es és 2002-es évi népszámlálási adatok alapján felépített korfákat (3. és 4. ábra).

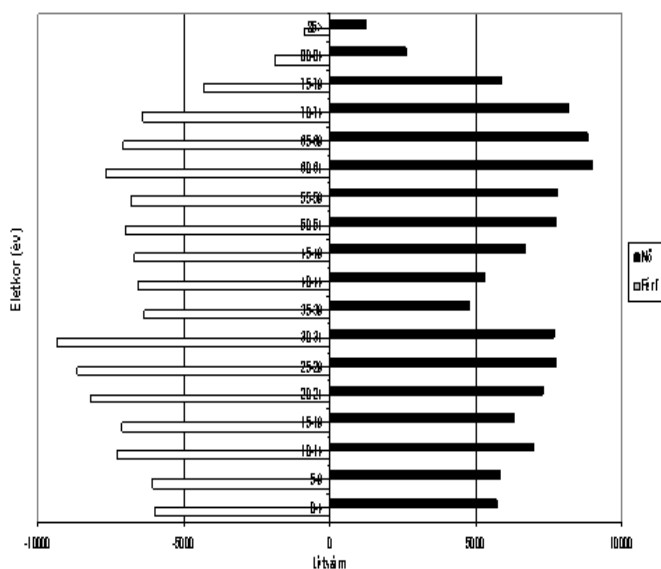

Forrás: 1992-es népszámlálási adatok

3. ábra: Kolozs megye vidéki lakossága 1992-ben

Az 1992-es korfa erősen torz: a középkorosztály (25–49 évesek) alulreprezentált és a gyermekek (15 év alattiak) száma korcsoportonként csökken. A vidéki lakosság jelentős része az 50–69 évesek korcsoportjába tartozik.

A 2002-es adatok alapján felépített korfa még jobban el van torzulva, mint az 1992-es: tíz év alatt nagymértékben megnőtt az idős lakosság aránya, főleg a nők körében. A középkorosztály (25–49 évesek) aránya az 1992–2002-es időszakban megváltozott: továbbra is alacsony a 35–49 évesek aránya, viszont a 25–34 évesek aránya megnőtt. Ennek a jelenségnek a magyarázata valószínűleg abban rejlik, hogy az 1992-beli gyermekek és fiatalok felnőtté válásuk után nem költöztek el faluról városra (ahogy az 1989 előtt általános volt), mert a városok ebben az időszakban már nem nyújtottak számukra vonzó munkalehetőséget.

Forrás: saját számítások a 2002-es népszámlálási adatok alapján

4. ábra: Kolozs megye vidéki lakossága 2002-ben

A korfákat vizsgálva egy másik, népességszaporulati szempontból aggasztó jelenségre is felfigyelhetünk: a 20–44 évesek korosztályában a nők aránya a férfiakénál jóval alacsonyabb. Ez a jelenség már 1992-ben megfigyelhető volt a 20–34 éveseknél, és 2002-re a jelenség kiterjedt a 35–44 évesek csoportjára is (hasonló helyzetet észleltünk egy Szilágy megyében folytatott kutatás esetében, ezért megkockáztathatjuk azt a feltevést, hogy nem kizárólag Kolozs megyében tapasztalható jelenségről van szó). A jelenség okait nem kutattuk, ezért magyarázattal sem szolgálhatunk, csak találgathatjuk, hogy hová mennek el a fiatal felnőtt nők és miért mennek el nagyobb arányban, mint a férfiak. Az azonban könnyen belátható, hogy ennek a jelenségnek a következményeként a születések száma vidéken csökkeni fog, és megtörténhet, hogy a középkorosztálybeli férfiak egy része követ-

ni fogja a nőké példáját és városra költözik, tovább rontva ezzel a vidék demográfiai helyzetén.

Fontos megjegyezni egy pozitívumot is: a születések száma (és következésképpen a gyermekek száma) vidéken az elmúlt évtizedben állandó maradt, annak ellenére, hogy a városi lakosság körében ez a szám nagymértékben csökkent. Ezért úgy tűnhet, hogy demográfiai szempontból reménykedhetünk a Kolozs megyei falvak életképességében.

Mivel a megyei statisztikai átlagokból nem lehet az egyes településekre vonatkozó következtetéseket levonni, a következőkben az elemzést lebontjuk a községek szintjére (a népszámlálási adatok települések szintjén nem hozzáférhetőek).

1000 lakos alatt	1 község
1000-2000 lakos	29 község
2001-3000 lakos	19 község
3001-4000 lakos	7 község
4001-5000 lakos	10 község
5001-6000 lakos	3 község
6000 lakos felett	6 község

Forrás: Kolozs megyei statisztikai szemle, 2004.

1. táblázat - Kolozs megye községeinek csoportosítása a lakosság száma szerint

2003. július 1-jén Kolozs megye vidéki falvainak összlakossága 230 631 személy volt, ennek 49,8%-a férfi és 50,2%-a nő (forrás: Kolozs megyei statisztikai szemle, 2004). A jelenleg érvényben lévő közigazgatási felosztás értelmében a megye 420 falva 75 községet alkot.

A megye községei népességi szempontból a következőképpen csoportosíthatóak (1. táblázat):

A 2002-es népszámlálási adatok alapján elemezhető a községek lakosságának korosztály szerinti megoszlása. Három nagy korcsoportba osztottuk a lakosságot:

- kisgyermekes és általános iskolások korcsoportja (0–14 évesek)
- munkaképes fiatalok és felnőttek korcsoportja (15–59 évesek)
- idősek korcsoportja (60 év felett)

Az adatokat elemezve nagy eltéréseket figyelhetünk meg a különböző községek között: az aktív lakosság részaránya Gyalu lakosságának 64,49%-át teszi ki, míg Szarvaskend esetében ez az arány mindössze 40,46%. A gyermekek aránya 22,98% (Maguri Racatau) és 9,08% (Ajtony) között változik, az időseké pedig 48,06 (Ajtony) és 16,18% (Gyalu) között. Kolozs megyében átlagosan a 0–14 évesek korcsoportja a vidéki lakosság 16,47%-át, a 15–59 évesek korcsoportja az 55,7%-át és a 60 éven felüliek korcsoportja a 27,83%-át

teszi ki.

A következőképlet segítségével községenként kiszámolhatjuk a függőségi mutatót:

Függőségi mutató =	0–14 évesek száma + 60 év felettiek száma
	15–59 évesek száma

A függőségi mutató legalacsonyabb kiszámolt értéke Kolozs megyében 55% (Gyalu községben). 18 község esetében a mutató értéke meghaladja a 100%-ot, ami azt jelenti, hogy minden munkaképes személy saját magán kívül még legalább egy (kiskorú vagy idős) személyt kell(ene) eltartson a keresetéből. A legrosszabb a helyzet Csürülyén (146%) és Szarvaskenden (147%). A függőségi mutató megyei átlagértéke 80%.

A függőségi mutató értéke még ennél is nagyobb lenne, ha a munkaképes keresők csoportját leszűkítenénk a 20–59 évesek korcsoportjára (ami valósághűbb megközelítés lenne, tekintetbe véve, hogy a kötelező iskolai oktatást 10 évre terjesztették ki, illetve hogy elég nagyszámú vidéki fiatal folytatja tanulmányait szakiskolákban, líceumokban és egyetemeken is).

A mezőgazdaság jelenlegi termelékenységét figyelembe véve nem valószínű, hogy a mezőgazdaságban dolgozók saját magukon kívül több személy eltartását biztosítani tudják, ezért kívánatos lenne a vidéki lakosság minél nagyobb arányú foglalkoztatása a mezőgazdaságon kívüli ágazatokban (ipar, szolgáltatások).

A többségben magyar lakosságú községekben a gyerme-

kek, az aktív lakosság, illetve az idősek aránya a következő (2. táblázat):

	0-14 évesek	15-59 évesek	60 év felett	Függőségi mutató értéke
Körösfő	14.11%	58.39%	27.50%	0.71
Tordászen tlászló	14.19%	56.10%	29.71%	0.78
Bálványosváralfa	15.07%	55.77%	29.16%	0.79
Szék	13.18%	55.74%	31.08%	0.79
Búza	14.90%	54.28%	30.81%	0.84
Kalotaszentkirály	15.03%	51.78%	33.19%	0.93
Magyarország	12.85%	44.58%	42.57%	1.24

Forrás: saját számítások a 2002-es népszámlálási adatok alapján

2. táblázat: A lakosság korcsoportonkénti megoszlása és a függőségi mutatók értéke Kolozs megye többségű községeiben

Atáblázat adatait összehasonlítva a megfelelő mutatók legkisebb és legnagyobb értékeivel, illetve a megyei átlagértékekkel, megállapíthatjuk, hogy a magyar többségű falvak demográfiai szempontból az átlaghoz közel állnak, de 1,5–4 százalékkal alacsonyabb a gyermekek és (Körösfő kivételével) 1–15 százalékkal magasabb az idősek aránya.

A demográfiai megfontolásokon alapuló gazdasági fenntarthatóság szempontjából igazán kritikus helyzetben jelenleg csak Magyarországot van, de a gyermekek alacsony számáránya miatt hosszú távon egyetlen, többségében magyar lakosságú község helyzete sem igazán megnyugtató.

(Tekintettel arra, hogy a demográfiai mutatók és a gazdasági mutatók közti kapcsolat szoros, a *Fórum* későbbi számaiban elemezni fogjuk a demográfiai kérdésnek ezt a vonatkozását is.)

175 éve született a korszerű magyar közgazdaságtan első nagy képviselője, Kautz Gyula

MÁTYÁSANTAL

Kautz diákkorában, egészen az 1850-es évekig, Sonnenfels kameralizmusa volt a magyar főiskolákban közgazdaságtanból kötelező tananyagként előírva. Kautz viszont mint tanár szakít a kameralizmussal, s a német történelmi iskola elméleti alapjaira helyezkedik. A német történelmi iskola Kautz felléptekor korszerű közgazdasági irányzatnak számított. A tanulmány bemutatja a német történelmi iskola legfőbb jellemzőit. Az iskola hatására Kautz nem az egyénből, hanem a társadalomból indul ki vizsgálódása során, akit nemcsak önérteke serkent gazdasági cselekvésében, hanem a „jól felfogott érteke”, amelyben benne van a közérteke, az emberbaráti hajlam s az erkölcs is. S ha ez hiányzik, egy felsőbb irányító kézre, az ál-

lam szabályozó szerepére van szerinte szükség. Ez lép Kautznál a smithi láthatatlan kéz helyébe. Az absztrakciós módszer elvetésével Kautz a gazdasági törvényszerűségek kutatása során nem jár helyes úton, de azzal, hogy gondolatait nem skatulyázza be a törvények után kutató gazdasági rendszerek merev logikai keretei közé, hanem olyan tényezőkkel is számol, amelyeket a közgazdász az absztrakció során kénytelen elhagyni, a gazdasági élet olyan sajátosságaira mutat rá, amelyek hiányoznak az uralkodó áramlatoknál. A gazdasági élet szereplői, s nyomukban a gazdasági folyamatok sokoldalúan tárnak elének. Kautz figyelembe veszi a gazdasági folyamatok történelmi alakulását, az intézményi tényezők hatását is a gazdaságban. A dolgozat bemutatja Kautz befolyását néhány későbbi prominens magyar közgazdászra és megállapításainak hasonlóságát mai jelentős közgazdászoknál.

A hazai közgazdasági irodalom egyik legkiemelkedőbb alakja volt (1829–1909). Születésének 175. évfordulóját a Budapesti Corvinus Egyetemen 2004 novemberében ünnepeltük. (A közgazdasági elméletek története tanszék szervezésében megrendezett emlékülést Kautz két kötetének – *Nemzetgazdaságtan és irodalmánaktörténeti fejlődése* (Bekker Zsuzsáné tanulmányával) és *Államgazdaság- vagy pénzügytan* – reprint kiadása kísérte az Aula gondozásában – a szerk.). Kautz Gyula főiskolai tanulmányait szülővárosában, Győrben végezte, ahol édesapjának gyógyszerárva volt. Majd Lipcsében hallgatott közgazdaságtant a réginevet történelmi iskola megalapítójánál, Wilhelm Roschernél (1817–1894). A jogakadémián Kautz még közgazdaságtanként kameralizmust tanult. A fejlettebb nyugati közgazdaságtannal Roscher tanításain keresztül találkozott. 1849-ben a Pesti Tudományegyetemen jogtudományi doktori oklevelet szerzett.

Részt vett az 1848/49-es szabadságharcban, de gyenge egészségi állapot miatt leszerelték. Tanárként a pozsonyi, győri, nagyváradai jogakadémián, majd a Pesti Műegyetemen, 1863-tól a Pázmány Péter Tudományegyetemen adott elő, kezdetben magyar közjogot és közigazgatást, majd kereskedelmi jogot és törvényismeretet, végül nemzetgazdaságtant és pénzügytant.

Vérbeli tanár volt, elsősorban tanárnak érezte magát, s nem is mert magasabb címet az egyetemitanárságnál.

1865-től 1880-ig országgyűlési képviselő Deák-párti, majd szabadelvű programmal, 1867-ben az első alkotmányos költségvetésnek előadója, tagja a kiegyezést előkészítő bizottságnak. 1883-ban alkormányzója, 1892-től 1900-ig fő kormányzója az Osztrák–Magyar Banknak, az egyike azon magyaroknak, akik a Monarchiában ilyen magas rangot értek el. 1865-ben az MTA rendes tagja, 1903–1904-ben az MTA másodelnöke, 1994-ben a megalakult Közgazdasági Társaság elnöke.

Mint közgazdász és Roscher-tanítvány, a német történelmi iskola hatása alatt állt. Tanítványa és tanártársa, Földes Béla írta róla, hogy „Kautz vezérszílaga a tudományban Roscher volt, a politikában Széchenyi István” (Földes [1929] 48. o.).

A tőkés gazdaság működését Kautz a német történelmi iskola szemzőgéből igyekezett megközelíteni és ábrázolni. Nézetrendszerének bemutatásához és ábrázolásához előbb fel kell vázolnunk a német történelmi iskola főbb sajátosságait.

A német történelmi iskolát a 19. század közepén Németországban súlyosbodó társadalmi problémák hozták létre. A kor német közgazdái úgy látták, hogy az angol klasszikus közgazdaságtan, amely a némettől jelentősen eltérő viszonyokat tükröz, az iparosítással, az önérdék szabad követésével járó problémákra, különösen a munkásosztály nehéz helyzetére, a növekvő pauperizmusra

nem nyújt megoldást. Átfogóbb elméletre, a valóság történelmi perspektívából való hűbb leírására, a gazdaságban ható tényezők teljesebb megragadására van szükség, az állam gazdasági szerepvállalásának nagyobb hangsúlyozására. Előfutárjuk Friedrich List volt. S mivel a tőkés gazdaságratörténető átállása a magyar gazdaságban is hasonló problémák léptek fel, mint Németországban, Kautz fogékony volt a német történelmi iskola tanításaira. Fogékonyabb, mint akkor angol és francia szerzőinek munkásságára, akiknek nézeteit pedig alaposan ismerhette, hiszen elméleti történetében részletesen ír róluk.

Roscher, de a német történelmi iskola mind a korábbi, mind a későbbi képviselői az angol klasszikus közgazdákért bírálták, mert egyrészt örök motívumból, az önérdék követéséből igyekeznek levezetni a gazdasági összefüggéseket, s ezzel hiányzik náluk a gazdasági folyamatok történelmi lefolyásának az ábrázolása. Másrészt az egyént kiszakítják a társadalomból, aminek pedig szerves része, ezzel figyelmen kívül hagyják a magatartását befolyásoló egyéb, nem gazdasági motívumokat, amiktől az iskola követői a gazdasági szabadságnegatív következményei nek a tompítását várják, figyelmen kívül hagyják az erkölcs, az állam, az intézmények szerepét a gazdasági folyamatok alakításában, a nemzetisajátosságokat. Szakítva az absztrakciós módszerrel, s a közgazdasági kutatás fő módszertani eljárásának az indukciós módszert tekintve, a német történelmi iskola képviselői elzárják ugyan maguk előtt az utat kutatásaikban a gazdasági törvényszerűségek feltárása előtt. Ugyanakkor a gazdaságban olyan hatóerőket tudnak feltárni, amelyek hiányoznak a klasszikusoknál.

Roscher még nem szakít meg minden kapcsolatot az angol klasszikus közgazdaságtannal, amint azt az újabb német történelmi iskola képviselői tettek. „Távol állok attól, hogy ezt az utat (ti. a német történelmi iskola útját, M. A.) az egyetlen vagy legrövidebb útnak tekintsem” (Roscher [1843] Vorwort, IV. o.). Nem tagadja az önérdék követésének fontos szerepét a gazdaságban, de nem tekintti egyedül domináns motívumnak. Úgy gondolja, hogy a klasszikus hagyományokat követi, de a klasszikus tanításokat induktív módszere révén történelmi példákkal, a valóság pontos leírásával egészíti ki. Maga Kautz is elismeri, hogy a közgazdasági elmülethez Roscher nem sokat adott hozzá (Kautz [2004] 511. o.). Német méltatója, F. Schinzingerről ír, hogy Roscher munkájának legfőbb eredménye az volt, hogy „... előtérbe állítja a nem gazdasági tényezőket, amelyek befolyásolják a gazdasági életet” (Schinzingerről [1998] 517. o.). Azoknak a tényezőknek a hatását vizsgálja, amelyekkel az absztrakciós módszer alkalmazásának a következtében az angol klasszikus közgazdák nem foglalkoztak. Heller Farkas sem feledkezik el ezekről a tényezőkről, de vizsgálatukat az alkal-

mazott közgazdaságtanbatalja. Arrólír, hogy „... az alkalmazott közgazdaságtan, azzal, hogy közelebb hozza az elmélet általános megállapításait az élet valtozatosságához és bonyolult körülményeihez, egyúttal megvilágítja azokat a tényezőket, amelyeket nehéz feladat megkönnyítése érdekében az elmélet kikapcsolt és elhanyagolt” (Heller [1947] 37. o.).

Az a Heller, aki az elméleti közgazdaságtanban bírálja a német történelmi iskolát az absztrakciós módszer elvetése miatt, az alkalmazott közgazdaságtanában igyekszik szintézist kialakítani az osztrák iskolás általános neoklasszikus elmélet és a német történelmi iskola tanításai között.

„Az tartja, hogy az elmélet csak a gazdasági rugókat és a jelenségek gazdasági oldalát veszi tekintetbe, az alkalmazott közgazdaság... inkább az egész élettel, amelyben az etikai szempontok is bent foglaltnak, törődik». Az alkalmazott közgazdaságtanban, amely a szociálpolitikát is magában foglalja, Heller már azt hangsúlyoztatja, hogy az ember nem csupán gazdasági lény, hanem sokkal egyetemesebb célokat követ. A gazdaságnak a társadalomba való beágyazását, a gazdaságin kívül utóbbi motívumot az elmélet nem veheti figyelembe, mert akkor nem marad elmélet, de eme szükséges vizsgálatokat elvégezheti az alkalmazott közgazdaságtan, a gazdaságpolitika” (Mátyás [1999] 9. o.).

A német történelmi iskola serkenette a statisztika, a gazdaságtörténet, a szociálpolitika, a gazdaságpolitika elméletének fejlődését. A német történelmi iskola képviselőinek ösztönzésére a német parlament 1880-ban munkások védelmi szolgálati munkásbiztosítási törvényt szavazott meg betegség, baleset, rokkantság, öregség, munkanélküliséget érintő segélyezésre. Ez törvényegyező volt Európában.

Meg kell jegyezni egyébként, hogy a 19. század végétől az Egyesült Államokban kibontakozó régi intézményi iskola képviselőinek felfogása több szempontból is hasonló a német történelmi iskola követőinek álláspontjához.

A német történelmi iskola Kautz nézeteinek megértéséhez szükséges jellemzése után most térjünk át Kautz nézeteinek tárgyalására!

Kautz az angol klasszikusok hatása alá is meri, hogy az önérték követése a gazdasági folyamatok fontos hajtóereje. Ugyanakkor azt tartja, hogy az önértékre épített közgazdaságtan csupán az önzés aritmetikája lenne. Valójában, tanítja Kautz a német történelmi iskola nyomán, a társadalom „... lényegileg egy és egészes” (Kautz [1875] I. 24. o.). A közgazdászoknak nem az egyénből, hanem a társadalomból kell kiindulniuk. A közgazdász vizsgálódása során a gazdaságot attól nem különítheti el, mert a gazdaság annak „... csak egy oldala és megnyilvánulási köre... mely az utóbbinak

minden többikörével... szoros kapcsolatban áll s anélkül fel sem fogható” (uo. 35. o.). „Annak tehát, aki az egésznek egyik oldalát tudományosan érteni akarja, minden többi oldalt is szemmel kell tartania, valamint az ontudományoknak, melyek a társadalmi élet ama különböző oldalai... és jelen ségkörére vonatkoznak, egymást kölcsönösen feltételezniök kell” (uo. 33. o.). S a közgazdaságtannak figyelemmel kell lennie a nemzetisajátosságokra is, int Kautz, hiszen egy nemzet belső viszonyai, intézményei, melyek szerint a gazdaság elrendeződik, „mindenkor az illető nép külön viszonyai-ból lesznek merítendőek...” (uo. 30. o.). Innen vizsgálódása tárgyának az elnevezése: nemzetgazdaságtan. A nemzetgazdaságtan „... nem az egysesek, hanem a morál is politika egészéként tekintett társadalom háztartásával foglalkozik...” (uo. 27. o.). Az egyéni gazdaságszerint a magángazdaságtan tárgya. A nemzetgazdaságtan legfőbb vezérelve viszont az, hogy „... a közérdek és közhaszon követése benne és előtte mindenkor a döntő fontosságúak; s hogy a nemzetgazdaságtan következtetéseiben éppúgy, mint indítványai-ban sohasem az egyoldalúlag tekintett magán, hanem mindig a nemzeti jólét ismeri el mérvadó momentumnak” (uo.). Ezzel kapcsolatban írja: „Nincs méltóbb tudomány, mint amely emelkedésünk és hanyatlásunk okait és törvényeit, az emberierőfeszítés és szellem viszonyait és diadalát lelki szemeink elé vázolja és magyarázza” (uo. 99. o.).

A társadalom egészét szem előtt tartó vizsgálódásból következik Kautz szerint az is, hogy a gazdálkodó alany magatartását nem lehet úgy bemutatni, mint amit csak az önérték sarkal. A gazdasági motívumok mellett más, nem gazdasági motívumokat is figyelembe kell venni. Egy olyan színezetű elmélet, írja „amelyben az egyének önértékén kívül... az azokon uralkodó egyéb pszichológiai tényezők: a társulási ösztön, a közérzület az emberbaráti ésemeberriességi hajlamok, vallás, jog és erkölcsi elvek számba nem vétetnek, s a fensőbb egész, a nép, a társadalom háttérbeszorul... sem elméleti, sem gyakorlati tekintetben kielégítőnek nem lesz nevezhető” (Kautz [1896] 19. o.). Kautz különösen az erkölcsi tényező fontosságát hangsúlyoztatja a gazdaságban.

A fennálló jövedelemelosztás szerinte a gazdasági tényezők mellett a társadalmi és gazdasági intézmények, a társadalom tagjai világnézetének is az eredménye. Kautz közgazdasági szemléleténem mentes az értékítélettől. Felveti, hogy a jövedelem mely elosztása a legjobb, a fennállót miként kellene tökéletesíteni.

A gazdálkodó alanyok tevékenységét szélesebb összefüggésben tárgyalva Kautz rá tud mutatni arra, hogy közérdeket, a magánosok hasznosító törekvései csorbíthatják, a magán- és a közérdek gyakran ütköznek egymással. A két érdek azonban Kautznál valójában nem térhet el egymástól. A társadalom felvirágozása a magán-

gazdaságnak is érdeke, de ennek felismeréséhez emelkedett szellemiség szükséges, az, hogy az egyén érdeke „jól felfogott”, helyesen értelmezett érdeke legyen. A smithi önérdek ilyen formában jelentkezik Kautznál. A magánérdek követésének, „... kellő érettség és erkölcsi alap, törvénytisztelet...” (Kautz [1875] I. 114–115. o.) szolgáljon támaszul. A magánérdek követése csakebben az esetben szolgálja a társadalom érdekét.

És ha a magánérdek és a közérdek összeütközésbe kerülnek egymással, azaz az egyéni érdekek „nem jól felfogott” érdekek – az új intézményi iskola képviselői szerint az egyének érdeküket gyakran csalárd eszközökkel igyekeznek megvalósítani, opportunisták –, kettőjük összhangját a kormányzatnak kell biztosítani. A kormányzat gazdasági folyamatok alakulásait illetően „... nem viselkedett quietisztikus közömbösséggel a rosszul értelmezett *laissez faire* és *laissez passer* rendszeret ámaszkodva...” (Kautz [1875] II. 22. o.). „Szükség van egy felsőbb vezérlő kézre...” (uo. 19. o.). Asmithi „láthatatlan kéz” helyébe Kautznál gazdasági élet konfliktusai esetén a „felsőbb vezérlő kéz” lép. Szerinte a közületi befolyás, az illető népsajátos viszonyaiból fakadó társadalmi intézmények hozzák létre a gazdasági élet olyan alakulását, amelyben „rend és biztonságos szabály” valósul meg.

Ugyanakkor Kautz óvatosságra int. A kormányzati beavatkozás ne lépjen túl bizonyos határokon, ne fojtsa el a magánkezdeményezést. Az állam kiadásokkal kapcsolatban olyan problémákat vet fel, amelyek az újabb évtizedekben merültek fel a modern közgazdaságtanban.

Rámutat arra, hogy az állami hitel felvétel növelve a kamatlábat, magánfelhasználástól von el pénzt. Nem történik meg azonban ez akiszorítás szerinte, ha a kormányzat fel nem használta, heverőtőkét vonz magához. Ezzel a neokenesiánus közgazdák érvelése bukkan fel Kautznál száz esztendővel korábban. Ugyancsak egy száz évvel későbbi vita egyik érve jelentkezik nála akkor, amikor arra figyelmeztet, hogy az állami adósság levelek tömegének növekedésével az emelkedő kamat fizetési kötelezettségek teljesítése végett a kormányzatnak növelnie kell az adókulcsot, aminek terhét minden polgár érzi, ezért „Félszegnézet az, amely az állam adósságunk jelentőségét túlozva, azt egyenesen vagyonszaporító tényezőnek nyilvánítja” (Kautz [1875] III. 214. o.). Azaz mondhatná ma Robert Barro, az állam adósságikötvények nem jelentenek vagyontárgyat, hanem jövőbeli adókötelezettséget. És az állam adóssági kötvények növekvő állományán öveliaspekulánsok táborát, mutat rá Kautz a kötvény finanszírozta állam kiadások tovább negatív vonására (uo. 204–214. o.).

Bár tagadja az általános túltermelési válságokat, legtöbb kortársától eltérően mégis elismeri azok lehetőségét, arra hivatkozik, hogy a vállalatok közötti szoros kapcsolat s a hitelkapcsolatok ösz-

szefonódás következtében, ha valahola gazdaságban fennakadás keletkezik, az nyílsebesen terjed tovább, egyre egyetemesebbé válik s néha a világ minden pontján érezhető. Az 1929/33-as világválság kitörése előtt 54 évvel írta Kautz e sorokat.

Arra írta, hogy a „... a forgalmi krízisek legtöbbször jótékony következtések is. Sok új termelési cég, sok új találmány és felfedezés, technikai, üzleti és törvényhozási reformok kríziseknek köszönhetően” (Kautz [1875] VI. 265. o.). És a válság pozitív hatásai között említi Kautz a később Schumpeter által ábrázolt alkotórombolást, azt, hogy a válság következtében a vállalatok közül, „... a káros és életképtelen mindenütt elsöpörtetik...” (Kautz [1875] II. 265. o.).

*

Kautz ugyan az absztrakció módszer elvetésével a gazdasági élet törvényszerűségeinek a kutatásában nem járt helyes úton, de kutatási körét az önérdek követésének ábrázolásán túl növekvő kiterjesztésével, azzal, hogy gondolatait nem skatulyázza be a törvények után kutató gazdasági rendszerek merev logikái keretei közé, hanem olyan tényezőkké is számol, amelyeket a közgazdász az absztrakció során kénytelen elhagyni, így a gazdasági élet olyan sajátosságaira mutat rá, amelyek hiányoztak az uralkodó áramlatoknál. A gazdasági élet szereplői sokoldalúbban tárulnak elénk, mint a hagyományos közgazdaságtanban.

A munkás Kautznál nem egyszer űen csak termelési tényező, mint ahogy a munkás nem pusztán szerzésforrás, hanem „... valódi erkölcsi és humanitárius tényezőként is jelentkezik, olyan tényezőként melynek még a szabad állami élet fejlődésére, meg az emberiség kulturális növekedésére is határozó befolyása van, s melyet ezért nem átoknak és csapásnak, hanem valódi istenáldásnak kell tekinteni” (Kautz [1875] I. 95. o.). „... innen van, hogy bármilyen nehezére essék is legtöbbször az embernek [a munka – M. A.], alól a magát kinem vonhatja, hanem mint léte egyik alaptörvénye előtt meghajol” (uo. o.). Hangoztatja, hogy „... a népesség, mint valódi alaptörvényes éleztetése, politikai, vagy vallási türelmetlenségből történő zaklatása a nemzet munkáerő legveszélyesebb csökkentése” (uo. 97. o.).

Kautz a magas munkabérről, nem csak azért, hogy a munkást jó karban tartsa, hanem mert a munkás általa erkölcsében is gyarapszik, megbízhatóbban, sikeresebben dolgozik, hűbb a céghez, kevesebb felügyeletet igényel. Háttérbe szorulna az opportunizmus, csökkennének a tranzakciós költségek, mondanák ma az új intézményi iskola képviselői.

Míg a hagyományos közgazdaságtanban az egyéni társadalmi osztályok mint a termelési szolgálatok kínáló és mint a fogyasztási cikkek vásárlói jelennek meg a termelési szolgálatok, illetve a fogyasztási cikkek piacán, addig Kautznál a társadalmi osztályok ennél töb-

betjelentenek.

Mindegyik osztály, írja „... szokás, tradíció, utánzás nyomán megannyikülönöndatudatúegészként jelentkezik, azonos célpolitikai és szociális törekvések által kitérnek, élettartás, erkölcsök, világnézet szerint egy bensőlegösszetartozó, homogén csoportot képez, ép azért nemcsak a politikában, hanem a nemzetgazdaságban is figyelmet és méltatást követel” (uo. 244. o.).

Mivel Kautz nem örökmotívumból, az önérdek által serkentett gazdálkodó alany magatartásából kívánt elméleti rendszert létrehozni, túl tudta magát tenni azokon a korlátokon, amelyeket ez az eljárás állít a gazdasági folyamatok történelmi megközelítésének, az intézményi tényezők hatásának elméleti rendszerben való figyelembevételéig. Sőt, rámutat arra, hogy az önérdek követése nem volt mindig gazdasági cselekvés irányító motívuma. „Voltak olyan idők és világkorok, amikor egyéni tulajdon és individuális szabadság nem képezték a gazdasági jogrendegyezői alapzatait; s hogy, a lehető legjobb haszon elérésére célzó törekvés, megszerzési vágy... megversenyelv, nem voltak kizárólag azok a rugók, melyek szerint a társadalmi javak és termelvények előhozattak és forgásuk, megosztásuk végbement” (Kautz [1896] 19–20. o.).

Főleg Széchenyi hatása lehetett Kautznál az, hogy rámutat arra, hogy az intézmények nem semlegesek a gazdasági folyamatok alakulását illetően, hanem egy ideig segítik, majd gátolják a gazdasági fejlődést, azaz a történelmi fejlődés során saját ellentétükbe csapnak át. A feudális viszonyok a mezőgazdaságban, írja, kezdetben összhangban álltak a műveltségi viszonyokkal, később „... az anyagi fejlődést lankasztó teherévé változtak” (Kautz [1875] II. 61. o.). Acérendszer „... az ipar első fejlődési stádiumában... jótékonyhatást gyakorolt” (uo. 163. o.). A termelési eljárások tökéletesebbé válásával, a gépi nagyüzem termelés kialakulásával „... a céhek további fennállása lehetetlenné válik” (uo. 165. o.). Történelmietlenül tartja az a felfogást, amely a jelenben fennálló elavult, a jelenkor követelményeinek már meg nem felelő intézményeket a történelem korábbi időszakáronatkoztatva is helytelennek ítéli meg, holott azok a maguk korában nagyon hasznosak voltak.

Ugyancsak nagyon közel áll Széchenyi felfogásához Kautz ama gondolata, hogy minden intézményi változás „rendkívül nehéz krízissel és hánykolódással szokott karöltve járni, egész osztályokat állásukban megrendít s mindig sok időbe és még több egyéni és közületi áldozatokba kerül, míg a régi teljesen kiküszöbölve, az új biztosítva leend...” (Kautz [1875] II. 165. o.). „Míg másfelől minden hosszabb halogatása a gazdasági reformoknak a nemzet szellemét annyira megbéníthatja, hogy áldásos előrehaladásra mind az ösztön, mind az erő máig hiányzand” (Kautz [1875] I. 299. o.).

Az intézmények fejlődést elősegítő vagy gátló hatásának hangoztatása mellett Kautz rámutat arra is, hogy az ipar fejlődése viszont visszahatott az intézmények alakulására. Elősegítette a személyes szabadság megvalósulását, a rendelőjogok, a hűbérviszonyok felszámolását, a szabad és racionális gondolkodást, megszüntette az előítéleteket, a régihez való makacs ragaszkodást, megszilárdította az ész és az akarat hatalmát a természet felett (Kautz [1875] II. 120–121. o.).

*

Kautz működése nagy hatással volt hazai kortársaira. Ezek közül is elsősorban tanítványát és utódját a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen, Földes Bélát (1848–1945) kell kiemelni. Kautzhoz hasonlóan az egyén helyett a társadalmat tekint vizsgáldás kiindulópontjának. Tárgyát társadalomgazdaságtannak nevezi. Az erkölcs tényezőnek ő is fontos szerepet tulajdonít a gazdaságban. Szerinte is ahhoz, hogy az önérdek hasznos hatását kifejtse a gazdaságban, megfelelő belátásra, érettségre, aközérzület fejlettségére, azaz erkölcsi erő befolyásoló szerepére van szükség. Ugyanakkor hangoztatja, hogy az erkölcsi tényező ne homályosítsa el a gazdaságot. Esetben „... a felvilágosult egoizmus nem jön ellentétbe a közérdekkel” (Földes [1905] 42. o.). A magán- és társadalmi érdek konfliktusát Földes szerint is az államnak kell feloldania. Azt tartja azonban, hogy az önérdek nem felvilágosult, így „... lehetetlen a versenyt egyetlen regulátorként elismerni” (uo. 55. o.). A tanulmány szerzője megkívánja jegezni, hogy amikor 1942-ben közgazdaságtanból szigorlatozott, professzorának, Erődi-Harrach Bélának – szintén Földes tanítvány lévén – nem volt írott tananyaga, így Földes *Társadalmi gazdaságtan*át írta többek között előszigorlati anyagként, Földes könyvén keresztül, tehát anélkül, hogy tudtuk volna, Kautz gondolatait is megismertük.

A két világháború közötti időszak két legjelentősebb hazai közgazdászprofesszoránál, Navratilnál és Hellernél nyomokban szintén megtalálható Kautz hatása, Földes-tanítvány lévén mindkettő.

Navratil (1875–1952) sem ismeri el, hogy a gazdasági élet természetes rendjét a magára hagyott ellentétes erők szabad küzdelme biztosítaná a legjobban. „A 19. század története... csak hamar bebizonyította ennek az ellenkezőjét” (Navratil [1936] II. 739. o.). Kautz és Földes hatása lehet Navratilnál, amikor a vállalkozótól és a munkástól is azt várja, hogy ismerték feljől felfogott érdeküket. „... a vállalkozói értelemnek is fejlődnie kellett, hogy az üzleti munkabér-kalkulálásnál... egyben saját jól felfogott hasznáspontjából is ne csak magát nézze, hanem a másnál is tovább tekintsen” (Navratil [1936] I. 594. o.). De a munkásság oldaláról is be kell látni azt, hogy „... a vállalkozó megfelelő jövedelmenélkül termelés nem folytatható...” (uo. 595. o.). Ezért nem követelhet

olyan béreket, amelyek nincsenek arányban e munkaszolgáltatás értékével, így a vállalkozókat nem fizetheti meg. A tőkés gazdaság bajainak orvoslását Navratilsem az automatizmusoktól várja, hanem végső soron az állam gazdasági beavatkozásától.

Heller Farkas (1877–1954) határhaszon-elvre építi elméleti rendszerét. Ezen az alapon állva a versenynek csak a kedvező hatásait árulnák elénk. Az *Alkalmazott közgazdaságtan*ában viszont a valóságos gazdaságot írja le, és annak ábrázolását nem kényszeríti merev elméleti keretek közé. Közgazdaságtana eme második kötetében arról ír, hogy „... a gazdasági szabadság, mint egyedüli szervezési elv nem állotta ki az élet próbáját. Ösztönző ereje igen nagy, de az önzés számára olyan tág teret nyújt, hogy abból komoly társadalmi bajok származnak” (Heller [1947] II. 23. o.). A közgazdaságtudománynak gazdasági összefüggések feltárásához szüksége van a gazdasági szabadság feltételezésére. „... a verseny feltételezése becses megismerési eszköz” (Heller [1937] 193. o.). Azonban „... a heurisztikus eszközből... gazdaságpolitikai elv lett” (uo.). A verseny szabadsága a mi korunkban, „... olyan gazdaságierők fejlődéséhez vezetett, melyek az erők szabad játékára és kölcsönös egyensúlyozására alapított képbe nem illenek bele” (Heller [1935] 177. o.). Ahoha gazdasági mechanizmus a társadalom magasabb céljaival összeütközésbe kerül, ott „... az államnak vezetnie és szabályoznia kell...” (uo. 176. o.).

Kautzéhoz hasonló gondolatokat ma is találhatunk a közgazdasági irodalomban azoknál, akik a jóléti közgazdaságtant művelik, vagy nagyobb szerepet szánnak az állam gazdasági beavatkozásának. Ezzel kapcsolatban idézzünk egy-két mai szerzőt. Mintha csak Kautzot olvashatnánk a jóléti közgazdaságtan kiváló képviselőjénél, Nobel-díjas Amartya Sennél, amikor arról ír: „... az erkölcsileg helyes üzleti magatartás maga is hozzájárulhat a gazdasági teljesítményhez. Ez utóbbi a közvetett út, a felvilágosult önérdék útja” (kiemelés tőlem – M. A.) (Sen [1993] 108. o.). A közgazdaságtan megvizsgálja azokat a mechanizmusokat, írja Samuelson és Nordhaus, „... amelyek esetében a javított láthatatlan kéz hatékonyabb lehet, mint... a tiszta szabadverseny... mind több tevékenységtartozik közvetlen szabályozás és ellenőrzés alá” (a szerzők kiemelése – M. A.) (Samuelson–Nordhaus [1988] 1027. o.). Vagy „Lehetséges-e, hogy a kormányzatok valamiféle semleges gazdaságpolitikát folytassanak, vagy, hogy egyáltalán ne legyen gazdaságpolitikájuk? veti fel Samuelson és Nordhaus a kérdést – Napjainkban, amikor a kormányzatok nagy méreteket öltöttek, költségvetési, vagy monetáris politikáról való lemondást hangoztatni annyi, mintha a kormányzat halottnak nyilvánítaná önmagát. A költségvetés önmagától biztosan nem kerül egyensúlyba a pénz nem képes szabályozni önmagát.” (Uo. 996. o.).

Vagy menjünk vissza magához Keyneshez: „A világot nem úgy kormányozzák felülről, hogy a magán és társadalmi érdek mindig egybeessen... Nem helyes azt levezetnie a közgazdaságtan elveiből, hogy a felvilágosult önérdék mindig a köz érdekében cselekszik.

Az sem igaz, hogy az önérdék általában felvilágosult, a saját érdekekben elszigetelten cselekvő egyéneksokkal inkább tudatlanok és túl gyengék ahhoz, hogy ezeket elérjék.” (Keynes [1931] 312. o.)

Különösen a postkeynesi közgazdák kerülnek közel Kautz felfogásához, amikor amiatt panaszkodnak, hogy gazdasági és politikai erővel rendelkező társadalmi csoportok önérdékük által hajtva a nemzetijövedelem újraelosztásával igyekeznek jövedelmüket más rétegek, a gyengébbek rovására, az erősebb javára növelni. A civilizált társadalomnak szerintük meg kell találni a módját annak, hogy a jövedelem politika, ár- és bérelenőrzés és más módszerek révén korlátozza tagjai között a jövedelemelosztás terén fennálló konfliktusokat. Ezáltal a társadalom számára biztosítja a termelés maximumát, a lehetséges legnagyobb jólétet (Davidson [1991] 91–104. o.).

A Kautzról szóló cikkemben a sulyt a magyar nyelven megjelent munkáira, különösen a *Nemzetgazdaságtan és pénzügytan* c. művére helyeztem, amelyről Földes Béla, a magyar közgazdasági irodalom egyik kiemelkedő egyénisége azt írta, hogy emű „... volt az első nagy, az európai tudomány színvonalán álló rendszere a közgazdaságtannak magyar nyelven” (Földes [1929] 314–315. o.). A célom annak a bemutatása volt, miként helyezte Kautz a magyar közgazdasági oktatást a Nyugaton már régen elavult kamerализmus helyett teljesen más, Nyugaton is korszerűként elismert elméleti alapokra. Magyar kortársai is ezt tekintik főteljesítményének.

Kautz életművének jellemzése azonban csonka maradna, ha nem beszélénk az 1860-ban Bécsben német nyelven megjelent elméleti történeti munkájáról, amely az idő folyásával, különösen azóta, hogy Jevons fő művének, a *Theory of political economy* nyak az előszavában hivatkozott Kautz ekönyvére, nemzetközi hírnevet biztosított neki.

Hazánkban e mű a maga korában nem vált igazán ismertté. A 19. században Magyarországon alig találkoztunk rávaló utalással, az elméleti történet nem szerepelt a hazai főiskolák tanrendjében. A nemzetközi irodalomban viszont mind a mai napig gyakran hivatkoznak rá. Különösen azt említik meg vele kapcsolatban, hogy Gossenre való utalás nála bukkan fel először. Világszerte Gossen felfedezőjeként említik. E könyv 10 év kutatás munkájának bámulatos teljesítménye. Könyve az ókortól kezdve öleli fel a közgazdasági gondolat történetét. Foglalkozik az ókori indiaiak, irániak, föníciaiak, kínaiak, egyiptomiak, babiloniak, zsidók, a régi görögök és rómaiak közgazdasági nézeteivel, a középkori közgazdasági eszmék-

kel. Kora közgazdasági irodalmát országokra bontva mutatja be. Elénktáru, miként fejlődött a közgazdaságtan az Egyesült Államokban, Angliában, Franciaországban, Spanyolországban, Portugáliában, Belgiumban, Hollandiában, Svájcban, skandináv országokban, Lengyelországban, Oroszországban, Magyarországon. Kautz könyvének megjelenéséig ilyen átfogó, részletes elméleti történeti mű még sehol a világon nem jelent meg. Gossen tevékenységéről még honfitársa, Roscher is elfeledkezett elméleti történeti munkájában. Kautz eművére neves közgazdák egésze hivatkoztak s hivatkozik napjainkban is. Gossen mellett utalnak arra is, hogy felismerte, többek között, Cantillon jelentőségét, s már 1860-ban hivatkozott Marx 1859-ben megjelent *A politikai gazdaságtan bírálata*hoz c. művére is. Kautz egyébként megírta a magyar közgazdasági gondolat történetét is. Ehhez latin és német nyelvű tanulmányok tömkelegét dolgozta fel a korai időszak viszonylaggyér számú magyar nyelvű irodalma mellett. Szinte minden hazai közgazdasági jellegű publikációra felfigyelt. E vastkos műve Pesten jelent meg 1868-ban.

A közgazdasági gondolat történetéről Kautz azt írja: „Misé meg segíti elő annyira valamely tudomány igazságának megértését, mint az, hogy ha tudjuk, mily eszmék és nézetek uralkodtak az előbbi időben. . .” (Kautz [1875] I. 44. o.).

A német történelmi iskola módszere egyoldalú volta ellenére kedvezően hatott Kautz e hatalmas munkájára. Kautz e művében az egyes elméletek létrejöttét mindig a kor társadalmi viszonyaiba beágyazva igyekszik megmutatni. A történelmi szemlélet alkalmazásával az egyes közgazdasági iskolák történelmi hivatását sikerült többé-kevésbé helyesen felismernie. Helyesen mutatott rá például arra, hogy „. . . a társadalmi élet és a nemzetgazdaságtan elméletei nem csak világszerte látható, hanem teljesen természetesen összefüggésben vannak azzal a korrallal és néppel, amelyhez megalapítóik tartoznak” (Kautz [2004] 26. o.). Ebből az szempontból tárgyalva a közgazdasági elméletek létrejöttét Smithszel kapcsolatban például megállapítja, hogy a gazdasági szabadságért, az emberek és nemzetek közötti válság felbontásáért küzdött a feudális elnyomással, a szolgasággal, a jobbágysággal szemben, és nézeteivel hozzájárult ahhoz, hogy a feudális európai társadalom polgárrá alakuljon át (uo. 346. o.). Smith nézeteinek a fogyatékoságát is történelmi szempontból nézi. „Nem Smith hibája az, hogy sok mindennel nem foglalkozott, számos, egyébként fontos területnek nem szentelt kellő figyelmet, ennek oka egyszerűen az, hogy nem volt még kellően fejlett a gazdasági élet és a népek gazdasági kultúrája, amelyet alapul vett tanai kidolgozásakor, állításainak bebizonyításakor és általában kutatásai során ahhoz, hogy anyagát szisztematikusan, teljesen feldolgozza” (uo. 344. o.). Teljesen helytálló az a jellemzés,

amit a romantikus A. Müllerről adott. Rámutat arra, hogy Müller műve a francia forradalmat követő korszak termékei, amikor is a forradalom ellen fellépő reakció arévi viszonyok restaurálása után kiált. . .” (uo. 490. o.), és éppen ezek az írások azok, amelyekben a reakció ennek a restaurációnak a jogosságát és szükségességét a közgazdasági érdekek területén igyekezett kimutatni. Ricardó úgy jellemzi, mint aki „az akkor felemelkedő pénzes és tőkés osztálynak igaz képviselője, a hatalmas földbirtokos rend túlnyomó befolyásával és az ennek előnyére bevezetett, de a többire nézve érdekeivel szögesen ellenkező gábor törvényekkel és behozatali vámok kalkíván szembeszegülni (uo. 375. o.).

Kortársai Kautzot elsősorban a korszerű magyar közgazdaságtan első nagy képviselőjeként ünnepeleék.

Kautz életművének a méltatását le gszebben Földes Béla fejezi ki. „Kautz legnagyobb érdemét abban találta, hogy az európai tudományt bevezette hozzánk. . . így vált ő magasabb értelemben a nemzetfiává, a nemzet eredményekben gazdag és áldásos emlékü munkássává, kinek emléke a magyar tudomány történetében soha nem mehet feledésbe” (Földes [1911] 211. o.).

Hivatkozások

Davidson, P.: *Controversies in Post Keynesian Economics* Edvard Elgar, England, USA, 1951.

Földes Béla: *Társadalmi gazdaságtan elemi.* Athenaeum, Budapest, 1905.

Földes Béla: *Kautz Gyula ig. és rendes tag emlékezete.* Emlékező szék XV. kötet. MTA, Budapest, 1911.

Földes Béla: *Kautz Gyula emlékezete.* MTA, Budapest, 1929.

Heller Farkas: *Agazdasági liberalizmus elmélete és bírálata. Ünnepi dolgozatok születésének 60. és egyetemeitanári kinevezésének 30. évfordulója alkalmából,* Gergely R. könyvkereskedésének kiadása, Budapest, 1935.

Heller Farkas: *Korunk gazdasági bajai és a közgazdasági tudomány,* MTA, Budapest, 1937.

Heller Farkas: *Közgazdaságtan II. Alkalmazott közgazdaságtan,* Mérnöki továbbképző Intézet, Budapest, 1947.

Kautz Gyula: *Nemzetgazdaságtan általános tanai.* Franklin Kiadó, Budapest, 1875.

Kautz Gyula: *Roscher Vilmos és a történelmi módszer a közgazdaságtanban.* MTA, Budapest, 1896.

Kautz Gyula: *A nemzetgazdaságtan irodalmának történeti fejlődése.* Aula Kiadó, Budapest, 2004.

Keynes, J. M.: *Essays in Persuasion, reprint in The Collected Writings of John Maynard Keynes,* Vol. IX. 1972. Macmillan, London, 1931.

Mátyás Antal: Heller Farkas Megjelent: Glatz Ferenc (szerk.): *Emlékbeszédek az MTA elhunyt tagjai felett*. MTA, Budapest, 1999.

Navratil Ákos: *Közgazdaságtan*, Gergely R. könyvkereskedése, Budapest, 1936.

Roscher, Wilhelm: *Grundriss zu Vorlesungen über die Staatswirtschaft nach geschichtlicher Methode*, Göttingen, 1843.

Samuelson, P.A.–Nordhaus, W.D.: *Közgazdaságtan*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1988.

Schinzinger, F.: *German historical School*. Megjelent: The New Palgrave, Volume 2. New York, 1988

Sen, Amartya: *Van-e az üzleti élet etikájának gazdasági jelentősége*, *Közgazdasági Szemle*, 2. sz., 1993.

(megjelent a *Közgazdasági Szemle* 2005 július számában, Budapest)

Könyvismertető – Vincze Mária: *Románia vidékpolitikája felül- és alulnézetből*

SOMAI JÓZSEF

Vincze Mária 62 oldalas különkiadványa a Habilitációs Előadások sorozatának 6. számaként a szerző 2004. november 4-én a Pécsi Tudományegyetemen tartott díszdoktori székfoglaló előadásának szerkesztett változata. Ennek a sorozatnak, amely a Pécsi Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola keretében kerül kiadásra, az a célja, hogy hozzájáruljon az európai és hazai területi folyamatok kutatásához. A tudományos-kutatói doktori iskola úgy tekinti, hogy „A doktori fokozatot szerzett szakemberek képesek az európai gazdaság regionális hatásait feltárni és értékelni, a tapasztalatokat hazai viszonyok között alkalmazni, stratégiákká és megvalósítási programokká alakítani, komplex területi politikai döntéseket megalapozni, a regionális tudomány elméletét továbbfejleszteni” (lásd a könyv hátsó fedőlapján). Ennek a programnak a keretében jelent meg e nagy ívű tanulmány, mely kétségtelenül hozzájárul a hazai magyar gazdaságtudományok fejlődéséhez.

A szerző annak az igényes feladatnak tesz eleget kiadványában, amely gazdag tudományos munkásságának egy újabb termékeként gazdagítja a hazai és nemzetközi agrárgazdaságtan, agrárpolitika és vidékfejlesztés területét.

A három részre tagolt munka első fejezetében a vidékpolitika elméleti megközelítését észleljük, amelynek keretében szakszerűen tisztázza – amúgy a tudomány eszközeivel válaszolva a közbeszédben és írott munkákban megtalálható zavaros fogalomhasználat tapasztalatára – a vidék, vidéki térség, vidéki település, vidékfejlesztés fogalomrendszerét és ezek funkcióit. Az általános fogalomrendszer tisztázása folytatásaként megtaláljuk a kiadványban a vidék és vidékfejlesztés Romániára vonatkozó sajátos fogalomrendszerét is,

amely viszonylag új keletű. A vidékfejlesztés a vidék intézményrendszerének és humán forrásának fejlesztését jelenti, amely programokban, lényegében stratégiai jellegű cselekvésekben kell megnyilvánuljon.

Teljes mértékben egyetértünk a szerzővel azt az állítását illetően, hogy a vidék problémái rendkívül összetettek, és hogy nem kezelhetők „rövid távú akciókkal”. Ehhez hosszú távon egymást követő integrált programokra van szükség a területi versenyképesség kialakítása és fenntartása érdekében. A fejlesztési politikák kidolgozásához fel kell tárni a vidéki térség sajátos feltételeit. A szerző a vidékhelyzetfeltárásának három tanulságos módszerével ismerteti meg, mégpedig: (1) statisztikai mutatórendszerkelemzése; (2) kérdőíves felmérés, interjúk készítése és feldolgozása; (3) SWOT-analízis, melyek a stratégiai programok kidolgozásában a megoldandó problémák megjelölésére is támaszt nyújtanak.

Feltétlenül figyelmet érdemel az a fejezet, amely az 1996-ban kidolgozott új EU-s vidékfejlesztési politikát mutatja be és azt a tízpontos rendszert, amely a csatlakozni kívánó országok számára is iránymutatóak. Ezeknek, bár ajánlás értékűek, az elfogadásuk feltétlenül tanácsolhatók: a vidék előtérbe helyezése; a vidékfejlesztés integrált megközelítése; a sokrétűség, változatosság kialakítása; fenntarthatóság; szubszidiaritás; egyszerűsítés; programozás; finanszírozás; irányítás; értékelés és kutatás.

A kötet második felében a szerző Románia vidékpolitikájának elemzésével foglalkozik, felül- és alulnézetből.

A romániai vidék elemzését felülnézetből vizsgálva, kiténik a tanulmányban használt világos és meggyőző statisztikák és ábrák adataiból, hogy Románia gazdaságában a mezőgazdaság szerepe sokkal jelentősebb, mint a többi kelet-közép-európai ország esetében, azonban a piacgazdaság nem annyira

meghatározó tényező. A birtokstruktúrát tanulmányozó elemzésből kiderül, hogy a túlsúlyban lévő kisbirtokon, a felaprózódott, szétszórta parcellás gazdálkodás fenntartásával, a gazdasági szereplőnek csupán rövid távon jelent túlélési esélyt. Ez az állapot a szegénység fenntartását és a piacgazdaság kialakulásának akadályozását konzerválja.

A szerző, a demográfiai és a mezőgazdaságban foglalkoztató lakosság szerkezetét elemezve, arra a nem meglepő, de a megoldás szempontjából elkerülhetetlen javaslatához jut el, hogy „Romániában kb. 2 millió fővel kellene csökkenteni a mezőgazdaságban dolgozók számát, ilyen módon növelve egyidejűleg a birtokméreteket és a munkatermelékenységet. A vidéki oktatás, képzés, egészségügy, a jövedelmek relatív szintje elemzéséből világosan látható, hogy a román gazdaság legalacsonyabb ágazata a mezőgazdaság, amelyből a kiutat a célfa (3. ábra) összefoglaló feladatai megoldásában látja, s ezen csakis egy jól átgondolt vidékpolitikával segíthet.

A vidék alulnézeti elemzését hiteles módon támasztják alá a Kolozs megyei Bánffyhunyadi környéki 24 falunak és a Hargi-

ta megyei kászoni kistérség vállalkozásainak felméréseken alapuló statisztikai adatai. A felmérések adataira alapozva a szerző általános következtetésként fogalmazza meg, hogy a vidék vizsgált kistérségeiben a mezőgazdaság nem képezheti a vidék felemelkedésének motorját, még a csatlakozás nyomán szerezhető támogatások segítségével sem. Új mentalitásra, de elsősorban erőforrások bevonására, anyagi és szellemi tőke összpontosítására van szükség eredményes vidékfejlesztési programok megvalósításához.

A harmadik részben a szerző az európai támogatások lehetséges hatásával foglalkozik, továbbá azzal a négy alternatív forgatókönyvvel, amelyek az előcsatlakozás és a csatlakozás utáni szerzett alapok hatását vizsgálja.

Végkövetkeztetésként kifejezzük örömmel, hogy egy olyan hiteles forrásanyag született az agrártudományok területén, amelyet minden olyan kutatónak, szakembernek ajánlunk, aki a vidékfejlesztés területén akár elméleti, akár gyakorlati feladatot vállal.

Újdonságok a gazdasági és pénzügyi jogszabályozásban XXIX. rész

PÁSZTORCSABA

A *Hivatalos Közlöny* részének 2005/591 – 2005/727. számaiban megjelent gazdasági, pénzügyi újdonságok a következő témaköröket ölelik fel:

1. adózás, a dóbevallás;
2. állóeszközök amortizációja, felértékelése;
3. munkabérszerződések, munkabérre befizetendő összegek;
4. vám, áfa, luxusadó, pénzmosás, nyereségadó;
5. privatizáció, kedvezmények kis- és középvállalatok részére, mezőgazdasági pénzkiegénylések, tőzsdépiacnormák;
6. pénzügyi auditálás, könyvvizsgálás;
7. nyugdíjak, ösztöndíjak;
8. könyvviteli normák, hitelszövetkezetek működése;
9. ingatlanok és földterületek visszaigénylése, tűzoltósági kötelezettségek, fiskális kassza gép-használat;
10. külföldi utazás, helységnevek, fogyasztóvédelem, a kereskedelmi társaságok bejegyzése.

1.1. A 2005/864-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2005/593-as sz. H. K.) tartalmazza a feltételeket, amelyeket be kell tartani ahhoz, hogy az intézmény, kérvényezés után, a 100-as, 300-

as, 101-es, 120-as, 130-as sz. nyomtatványok alapján, a havi/éves bejelentési kötelezettséget maximum 3 évre hatályon kívül helyezze.

1.2. A 2005/914-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2005/603-as sz. H. K.) tartalmazza az ingatlanadó-nyilatkozat típusnyomtatvány-modelljét, amelyet az eladónak kell kitöltenie. A típusnyomtatványok a 208. és 209. számozást kapták.

1.3. A 2005/1.016-os sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2005/668-as sz. H. K.) az éves adózási határozatokat tartalmazza, amelyeket 2005. 07. 01-től, a 2004/348-as sz. törvény előírásai szerint kell alkalmazni.

1.4. A 2005/241-es sz. törvény (2005/672-es sz. H. K.) új szigorításokat vezet be az adócsalás elkerülése érdekében.

1.5. A 2005/41-es sz. kormányrendelet (2005/677-es sz. H. K.) új pénzügyi szabályozásokat tartalmaz, megváltoztatván többszöröségi kormányrendelet cikkelyeit.

2. –

3.1. A 2005/542-es sz. munkaügyi miniszteri rendelet (2005/687-es sz. H. K.) 2005. 07. 01-től az ebédjegyek értékét 7 lejeváltoztatja.

4.1. A 2005/230-as sz. törvény (2005/618-as sz. H. K.) megváltoztatja és kibővíti a pénzmossás elkerülésére vonatkozó 2002/656-os sz. törvényt.

4.2. A 2005/967-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2005/698-as sz. H. K.) az ÁFA-nyilatkozat negatív értéke visszajelzésére vonatkozó módszertani normákat tartalmazza.

5.1. A 2005/100-as sz. sürgősségi kormányrendelet (2005/643-as sz. H. K.) biztosítja az ipari termékek tulajdonjoga megvédésének szabályait.

5.2. A 2005/385-ös sz. kormányhatározat (2005/415-ös sz. H. K.) tartalmazza a 2005-ös évszázad pénzügyi segélyek folyósítására vonatkozó normákat számítógépvásárlásáról (200 euró), a 2004/1.294-es számú kormányhatározat szerint. A 2005/4.234-es sz. tanügyminisztériumi rendelet (2005/567-es sz. H. K.) meghatározza, hogy a 2004/269-es sz. törvény szerint a segélyben részesülő családok esetében a 2005-ös évi havibruttó családtagonkénti átlagjövedelem nem haladhatja meg a 406,250 lejt (2005. június 1).

5.3. A 2005/117-es sz. sürgősségi kormányrendelet (2005/665-ös sz. H. K.) az 5 ha-ig terjedő mezőgazdasági területek tulajdonosainak szánt segélyeket tartalmazza, 175 RON/ha értékben, a 2005-ös őszi mezőgazdasági munkálatokra.

6.1. A 2005/907-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2005/597-es sz. H. K.) a hitelező intézmények esetében 2006-os évi kezdettel előírja a Nemzetközi Szabványok betartásának pénzügyi kimutatások elkészítésében.

6.2. A 2005/240-es sz. törvény (2005/663-as sz. H. K.) tartalmazza a mikrofinanszírozási társaságok jogszabályait.

7.1. A 2005/769-es sz. kormányhatározat alapján (2005/669-es sz. H. K.) ösztöndíjakat folyósíthatnak 350 RON/hó értékben a falvakból származó egyetem hallgatóknak.

7.2. A 2005/770-es sz. kormányhatározat (2005/677-es sz. H. K.) megváltoztatja a 2004/1.294-es sz. kormányhatározatot, amely szerint 200 euró adományozás számítógépvásárlásra a feltételek betartásával.

8.1. A 2005/94-es sz. sürgősségi kormányrendelet (2005/633-as sz. H. K.) megváltoztatja és kibővíti a 2000/40-es sz. kormányrendeletet a mikrokölcsönt illetően.

8.2. A 2005/978-as sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2005/651-es sz. H. K.) pénzügyi és fiskális pontosításokat tartalmaz a denominálás alkalmával használt könyvviteli normák és a könyvelítételeket illetően.

9.1. A 2005/247-es sz. törvény (2005/653-as sz. H. K.) a tulajdonjog- és a törvénykezésben alkalmazandó reformokat tartalmazza. A törvény szerint a tulajdonjogok visszaszerzése végett a tulajdonosok még 2005. 09. 21-ig kérvényezhetnek.

10.1. A 2005/194-es sz. törvény (2005/592-es sz. H. K.) megváltoztatja és kibővíti a 1996/90-es sz. munkavédelmi törvényt, amelyekkel a jelen feltételeket veszi figyelembe.

10.2. A 2005/712-es sz. belügyi és közigazgatási minisztériumi rendelet (2005/599-es sz. H. K.) általános szabályokat tartalmaz, amelyeket az alkalmazottak a sürgősségi helyzetekben kell betartaniuk.

10.3. A 2005/246-os sz. törvény (2005/656-os sz. H. K.) jóváhagyja a 2000/26-os sz. kormányrendeletet az alapítványok jogszabályozásáról illetően.

Hírek

• A Romániai Magyar Közgazdász Társaság (RMKT) 2005. szeptember 23–25-e között Székelyudvarhelyen szervezi meg XIV. Közgazdász Vándorgyűlést, melynek témája „Gazdaságpolitikai alternatívák – Románia felzárkózási esélyei”.

A plenáris ülés előadói:

1. Inotai András igazgató, Magyar Tudományos Akadémia, Világ gazdaságkutató Intézet, Budapest: *Gazdaságpolitikai alternatívák – Közép-Kelet Európa felzárkózási esélyei*

2. Marcel Moldoveanu professzor, igazgató, Román Tudományos Akadémia, Világ gazdaságkutató Intézet, Bukarest: *A szövetkezés új távlatai a Duna-Fekete tenger és Földközi-tenger gazdasági és stratégiai*

életterében

3. Veress József politikai államtitkár, Európai és Fejlesztési Üggyekért Felelős Politikai Államtitkárság, Budapest: *EU források, de mire? Eretek gondolatok a tervezés margójára*

4. Silviu Cema professzor, igazgatótanácsi tag, Román Nemzeti Bank, Bukarest: *Románia európai uniós csatlakozási perspektívái*

5. Kádár Béla akadémikus, MTA, Magyar Közgazdasági Társaság elnöke, Budapest: *Romániai felzárkózás és térségi gazdasági együttműködés*

6. Török Ádám akadémikus, MTA, egyetemi tanár, Veszprémi Egyetem: *Irányváltás a Lisszaboni Stratégiában – javultak-e Európa globális felzárkózásának feltételei?*

A szekcióülések vitaindítói:

1. Területfejlesztés. Vitaindító: Horváth Gyula főigazgató, egyetemi tanár, MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs: A Kárpát-medence, mint az Európai Unió transznacionális makrorégiója – a közös kohéziós politika céljai. Faragó László, tudományos főmunkatárs, MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs: *A második magyar nemzeti fejlesztési terv készítésének tapasztalatai*.

2. Monetáris politikák. Vitaindító: Paul Oancea, Raiffeisen Bank: Hogyan védekezünk a deviza kockázat ellen? Ördög Róbert, bróker, Unicapital: *A Román Értéktőzsde aktuális helyzete*

3. Adópolitika. Vitaindító: Jakab István államtitkár, Pénzügyminisztérium, Bukarest: *Románia adópolitika*

További információk és jelentkezési lap igényelhető személyesen az RMKT székházánál: Kolozsvár, Aurel Suciú (Kövespad) u. 12. sz., telefonon: 0264-431488, email-en: rmkt@from.ro vagy honlapunkon: www.rmkt.ro. Minden érdeklődőt szeretettel várunk.

• Az Európai Néppárt az Európai Demokraták Képviselőcsoportja közösen a Romániai Magyar Közgazdász Társasággal (RMKT) 2005. november 11-én, Kolozsváron konferenciát szervez „Az EU tagság kihívásai az újonnan csatlakozott országok számára” címmel. Fő tematikák: 1. Az EU költségvetés jövedelmei és kiadásai (saját források: ÁFA, és társhozzájárulás), 2. Pénzpiacok, szolgáltatások és versenyképesség. A konferencián előadást tartanak az Európai Néppárt, a Költségvetési Bizottság, a Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság, európai gazdaság-kutató intézetek, a Price Waterhouse Coopers, az Európai Központi Bank, a Magyar Nemzeti Bank és a Román Nemzeti Bank képviselői, egyetemiprofesszorok, volt magyarországi gazdasági és pénzügyi miniszterek. További információk és jelentkezési lap igényelhető 2005. október 3-án személyesen az RMKT székházánál: Kolozsvár, Aurel Suciú (Kövespad) u. 12. sz., telefonon: 0264-431488, vagy email-en: mkt@from.ro vagy honlapunkon: www.rmkt.ro.

Rezumatul revistei

Competitivitatea regională în România

ANDREA ZSÓFIA KÖLCSEY

Studiul se începe cu definirea noțiunii de competitivitate luând drept bază definiția dată noțiunii standard al capacității de concurență în raportul celei de al șaselea raport regional (1999) și cel de al doilea raport de coeziune (2001) al UE, precum și diversele documente OECD, pe baza cărora Imre Lengyel în lucrarea sa definește noțiunea standard de capacitate de concurență în modul următor: capacitatea de a crea nivel relativ ridicat de venituri și de utilizare continuă a forței de muncă, în timp ce întreprinderile, ramurile industriale, regiunile, națiunile și regiunile deasupra națiunilor sunt expuse unei concurențe internaționale (globale).

În continuare se prezintă modul de măsurare a capacității de concurență regională și categoriile ei de bază. Se arată că ele izvoresc din noțiunea capacității de concurență, din care reiese că sunt două categorii: nivel ridicat de venituri și de utilizarea forței de muncă. După părerea autorului măsurarea capacității regionale de concurență se poate deduce din trei categorii economice, între care există o reciprocitate comună.

Prin aplicarea metodei de măsurare prezentată se analizează capacitatea de concurență a regiunilor din România începând cu anul 1998, calculând indicele realizat de fiecare regiune în perioada 1998-2002. În această privință capitala ocupă locul întâi (163,07), pe ultimul loc situându-se regiunea Sud-Est (110,95), urmată de regiunile vest (137,95) și centrală (131,12). Din tabelul prezentat

reiese că GDP-ul pe cap de locuitor, calculat în valoare absolută, este redusă, dar prezintă o modestă creștere, creștere care diferă de la o regiune la alta. Pe plan internațional, făcând comparație cu situația țărilor membre UE, față de media acestora, România se situează între 17 și 60%. Se analizează capacitatea de concurență și prin folosirea indicilor privind productivitatea muncii în perioada 1999-2002. Rezultatele sunt similare cu cele obținute prin folosirea GDP-ului. Pe primul loc se situează capitala (167,87), ultimul loc fiind ocupat de regiunea Sud-est (97,52). Se analizează și rata utilizării forței de muncă. Media pe țară este 57,65%. Indicele depășesc sensibil indicele mediu în regiunile Sud-vest și Nord-vest (65%). Autorul face o comparație între situația din țara noastră și țările membre UE, cu care numai regiunea București poate concura în oarecare măsură cu regiunile din UE.

Studiul se încheie cu prezentarea modalităților de îmbunătățire a capacității de concurență a țării noastre.

Marketingul funcțional

PÉTER DURDA

Autorul, bazându-se pe experiența câștigată în decurs de 23 ani de activitate desfășurată în acest domeniu, cu realizări, dar mai ales cu variate eșecuri, în studiul prezentat dorește să vină în ajutorul specialiștilor de a asigura maximă eficiență acestei activități care necesită eforturi financiare însemnate. Aceasta o face datorită faptului că în ultimul timp tot mai mulți își exprimă părerea că această activitate, care necesită eforturi financiare însemnate, nu dă

rezultate dorite. Autorul este de părere că activitatea de marketing este absolut necesară, marketingul este o profesie la care nu pot renunța agenții economici în lupta dusă pentru a avea realizări pe piață cu mărfurile sale, cu serviciile oferite. Cauza eșecurilor constă în modul de desfășurare a acestei activități. Cauza principală constă în lipsurile ce se pot constata în învățământ, mai ales sub aspect practic. Din care cauză absolvenții, cu toate îmbunătățirile aduse învățământului de specialitate în ultimul timp, nu pot fi considerați specialiști în marketing.

Autorul este de părere că activitatea de marketing nu este o activitate complicată și dificilă. Din contră este o activitate extrem de simplă. Este o activitate care, efectuată ciorespunzător, asigură încasări care depășesc enorm banii investiți în această activitate.

După o scurtă introducere în care se arată esența marketingului, se arată elementele marketingului eficient, importanța unei reclame bine gândite. Trebuie să pornim de la cele trei scopuri ale marketingului: descoperirea, trezirea și menținerea pretențiilor consumatorului. Aceasta înseamnă că marketingul oferă, vinde modul de soluționare a unei probleme formulate de consumator. Modul de soluționare este ambalată și prezentată în așa fel pe piață încât să asigure câștigarea încrederii consumatorului. Ambalarea se poate efectua nu numai la mărfuri, ci și la prestațiile de diverse servicii. Dacă agentul economic procedează în acest fel, nu are probleme cu valorificarea produselor sale, cu prestațiile de servicii oferite.

Rolul economic al organelor locale ale statului

KRISZTINA MÁTÉ

Pornind de la afirmația că în țara noastră competența organizațiilor administrative locale este completă și exclusivă, în lucrare sunt înșirate sarcinile organizațiilor locale la nivel local. Sunt formulate un număr de 15 sarcini, începând cu sistematizarea și dezvoltarea teritoriului, terminând cu sarcinile privind gospodărirea comunală. Se arată că autoritățile de administrație locală, sub aspect juridic, se bucură de egalitate, dar în privința sarcinilor și competențelor pot exista diferențe. Legea privind autonomia locală dă posibilitate stabilirea prin lege de sarcini obligatorii în număr mai mare autorităților locale cu o populație mai mare. În același timp dă posibilitate să se angajeze din proprie inițiativă la însușirea de sarcini obștești, pe care legea nu le atribuie în competența altor organe. Singura limită a asumării de sarcini facultative este ca ele să nu periclitizeze satisfacerea sarcinilor obligatorii.

În urma aderării României la UE se va schimba structura

administrației locale ca urmare a politicii regionale, politică ce se referă la interpretarea și influențarea concepției sociale în spațiu. Scopul principal al politicii regionale UE este întărirea coeziunii sociale și economice în modechitabil, cu respectarea principiilor solidarității și dreptății între spațiile cu dezvoltare și structură diferită. În această ordine de idei sunt înșirate sarcinile și mijloacele cuprinse în capitolul 21 al convențiilor încheiate cu ocazia tratativelor duse între UE și România.

Situația demografică a localităților din județul Cluj

KINGA KERÉKES

Folosind datele statistice oficiale, autorul face o analiză aprofundată a situației demografice a localităților rurale din județul Cluj, schimbările ivite în acest domeniu în perioada 1948–2003, ajungând la constatări de care trebuie să se țină cont organele și organizațiile, pentru a îmbunătăți situația demografică în localitățile rurale ale județului, care în momentul de față, cu foarte mici excepții, este dezastruoasă. Pe baza arborelui de vârstă întocmit de autor se constată o îmbătrânire substanțială a populației în această perioadă, mai ales la femei. Ponderea populației în grupa de vârstă 25–49 ani s-a modificat sensibil în perioada 1992–2002. Ponderea celor de 35–49 ani se menține la un nivel redus, în schimb a crescut ponderea celor de 25–34 ani. Explicația acestui fenomen este probabil că copii născuți în 1992 și tinerii după maturizare nu se mută la orașe, având în vedere că în această perioadă s-au redus sensibil în localitățile urbane posibilitățile de muncă. Un alt fenomen negativ prezintă diminuarea ponderii femeilor în grupa de vârstă 20–44, consecința căreia va fi, după toate probabilitățile, diminuarea nașterilor în mediul rural.

Drept fenomen pozitiv se constată că numărul nașterilor, în consecință a copiilor, în deceniul trecut nu s-a redus, față de localitățile urbane, unde se constată o diminuare sensibilă. În lucrare ni se oferă date statistice privind numărul populației rurale în județul Cluj. În județ o singură comună are o populație sub 1000 de locuitori și numărul comunelor cu o populație peste 6000 locuitori este 6 (numărul total a comunelor este 75, care cuprind în total 420 de sate). Pe baza datelor statistice autorul a calculat indicele de dependență la comunele județului. Valoarea cea mai redusă a acestui indice este 55% (comuna Gilău). În 18 comune rurale valoarea acestui indice depășește 100%, ceea ce înseamnă că fiecare locuitor activ poate să aibă grijă de cel puțin o persoană (minoră sau vârstnică).

175 ani de la nașterea lui Kautz Gyula, primul mare reprezentant al economiei politice moderne ungare

ANTAL MÁTYÁS

Mátyás Antal, profesor universitar la Universitatea de Științe Economice CORVINUS din Budapesta, cu ocazia aniversării 175 ani de la nașterea lui Kautz Gyula, prezintă un studiu în care analizează activitatea didactică și științifică creatoare a marelui om de știință, considerat primul reprezentant al economiei politice maghiare moderne.

După o scurtă prezentare a biografiei marelui economist maghiar, din care putem afla că profesorul Kautz Gyula a început activitatea profesională la Academia de Științe Juridice din Oradea, autorul arată că profesorul Kautz Gyula, discipol al lui Wilhelm Roscher, fondatorul vechii școli istorice a economiei germane, însușind concepția acestuia, categoric abandonat cameralismul lui Sonnenfels, predat în mod obligatoriu în instituțiile de învățământ superior din Ungaria până în anul 1850. Considerată la acea vreme cea mai modernă tendință a științei economice, sub influența acestei școli Kautz, în studierea problemelor economice pornește nu de la individ, ci din societate. După concepția lui individul este stimulat în activitatea sa economică nu numai de interese personale luate în înțelesul restrâns al cu-vântului, ci mai degrabă de "interesul lui bine conceput" într-un înțeles mai larg, care conține și interesele colectivului, receptivitatea de filantropie socială și morală. În cazul lipsei acestuia, după părerea lui, este nevoie de o mână de dirijare superioară, derolul de reglementare a statului. Aceasta se așază în locul mâinii invizibile a lui Smith. Prin abandonarea metodei de abstracție, deși în cercetările sale privind legitățile economice Kautz nu se folosește de o cale bună, totuși – întrucât nu închide ermetic elementele concepției sale într-un cadru logic rigid de sistem, ci ia în considerare și factori pe care economistul este constrâns să le abandoneze pe parcursul abstracției –, Kautz prezintă atare caracteristici specifice ale vieții economice, pe care nu le întâlnim la curenții dominanți. Kautz ia în considerare în viața economică formarea istorică a proceselor economice, influența factorilor instituționali.

În lucrare autorul face o prezență largă, cu lux de amănunte, în mod documentat școala istorică economică germană, criticile aduse de Roscher și de alți reprezentanți ai școlii istorice germane cu privire la concepția economiștilor englezi.

În încheiere este prezentată influența lui Kautz asupra unor eminente economiști maghiari, chiar ai zilelor noastre.

Prezentarea cărții "Politica României cu privire la teritoriile rurale" de Maria Vincze

JÓZSEFSOMAI

Publicație separată în cadrul Expunerilor de abilitare (nr.6) a expunerii ținute de autor în ziua de 4 noiembrie 2004 la Universitatea din Pécs (Ungaria), cu ocazia acordării titlului de doctor honoris causa. Școala de doctorat consideră că specialiștii cu titlul de doctor în științe dispun de pregătire corespunzătoare pentru dezvoltarea și evaluarea influențelor în domeniul regional al economiei europene, aplicarea lor în relații indigene, transformarea lor în strategii și programe de realizare, de fundamentare a deciziilor de politică locală complexă privind dezvoltarea teritorială, dezvoltarea teoriei științelor regionale. Autorul în studiul său face față cu brio acestor sarcini.

Studiul cuprinde trei părți. În prima parte în care se tratează politica teritorială sub aspect teoretic, autorul reușește să clarifice sistemul de noțiuni teritoriu, suprafață de teritoriu, așezare, dezvoltarea teritoriilor și funcțiile acestora. Pe lângă generalități, se prezintă și sistemul propriu, specific țării noastre.

Autorul descrie cele trei metode ale dezvoltării teritoriilor rurale: analiza sistemelor indicatorilor statistici; studii cu folosirea de chestionare, efectuarea de interviuri, prelucrarea lor; analize SWOT

În partea doua a studiului autorul analizează politica privind teritoriile rurale a țării noastre privită de jos în sus și invers.

În partea treia autorul se ocupă cu efectele posibile privind ajutoarele europene, precum și cu cele patrefilme de alternative, care care se referă la efectele fondurilor obținute înainte de aderare și ce se vor obține după aderare.

Noutăți în legislația economică și financiară

CSABAPÁSZTOR

Noutățile economice și financiare publicate în edițiile 47/2005 – 235/2005 ale Monitorului Oficial cuprind următoarele teme:

1. impozitare, declarație pe venit global
2. amortizarea mijloacelor fixe, estimare
3. contracte de muncă, sume plătite pentru salarii
4. taxă vamală, TVA, accize, spălare de bani, impozit pe profit
5. privatizare, reduceri/subvenții pentru întreprinderile mici și mijlocii, compensațiile bănești din agricultură, normele de pe bursa de valori
6. auditare financiară, control contabil
7. pensii, burse
8. norme de contabilitate, funcționarea cooperativelor de credit

9. solicitarea imobililor și a terenurilor, obligațiile pompierilor, consumatorului, înregistrarea societăților comerciale.
utilizarea casei fiscale

10. călătorie în străinătate, numele de localități, protecția

(rezumate de: Jenő Kerekes)

Contents

Regional competitiveness in Romania

ANDREA ZSÓFIA KÖLCSEY

The study begins with the definition of the notion capacity of competition. This definition is based on the one given for the standard notion of the capacity of competition in relation with the 6th regional report (1999) and the 2nd cohesion report (2001) of the EU as well as several OECD documents. Based on these in his essay Imre Lengyel defines the standard notion of capacity of competition as follows: the capacity to create a relatively high level of income and of continuous use of work force while the commercial units, industrial branches, regions, nations and the regions above nations are exposed to an international, global competition.

Then there are presented the ways of measuring the capacity of regional competition and its basic categories. It is shown that they spring from the notion of capacity of competition and that there are two categories: a high level of income and of usage of work force. In the author's opinion the measuring of the capacity of competition can be deduced from three economical categories among which there is a common reciprocity.

By the application of the presented measuring method the capacity of competition among the Romanian regions starting with the year 1998 is analysed. The index of each region - that was made between 1998 and 2002 - is taken into account. Regarding these the capital city is on the 1st place (163,07), on the last place there is situated the south-eastern region (110,95) followed by the western (137,95) and the central (131,12) regions. From the presented table results that the GDP/inhabitant - the absolute value being calculated - is low but shows a modest raise that differs from one region to the other. Internationally speaking and compared to the situation of the states which are members of the EU and the average of these Romania is situated between 17% and 60%. The capacity of competition is analysed also through the use of the index regarding work productivity between 1999 and 2002. The results are similar to those obtained by the use of GDP. On the 1st place we find the capital city (167,87) while the last place is taken by the south-eastern regions (97,52). The rate of the use of work force is also analysed. The state average is 57,65%. The index obviously exceeds the average index in the south-western and north-

western regions (65%). The author compares the situation in our country with the situation in those countries that are members of the EU and with which only the Bucharest region can compete to some extent.

The study ends with the presentation of the ways of improving the capacity of competition of our country.

Functional Marketing

PÉTER DURDA

Based on his experience gained along the 23 years of work in this field - with achievements, but mainly with varied failures - the author wishes to be of help for the specialists in order to assure a maximum efficiency of such activity that needs significant financial efforts. He does this owing to the fact that lately more and more people express their opinions about this activity that needs significant financial efforts not having the results they wish for. The author thinks that marketing activity is absolutely necessary. Marketing is a profession on which economical agents can not give up in their battle to have achievements on the market with their products and with the services they offer. The reason of the failures lies in the way of the unfolding of this activity. The main reason is the lack that can be found in the education, especially from the practical point of view. Because of this and in spite of all the innovations that have been lately made within the specialised educational system the graduates can not be considered specialists in marketing.

In the author's opinion marketing activity is not a complicated and difficult one. On the contrary, it is an extremely simple one. It is an activity which if done accordingly assures incomes way above the invested money.

After a short introduction that reveals the essence of marketing the elements of inefficient marketing are presented. The importance of a well made commercial. One has to start from the three goals of marketing: discovery, the awakening and keeping of the consumer's pretensions. This means that marketing offers, sells the way for solutioning the problem couched by the consumer. This modality of solutioning is packed and presented on the market in such a way that it wins the confidence of the consumer. Not only goods can be packed but also the catering of diverse services. If the economical agent proceeds like this, he

won't have problems with capitalising his products and the catering of the offered services.

The economical role of the local state body

KRISZTINA MÁTÉ

Starting from the statement that the competence of the local administrative organizations in our country is complete and exclusive in the essay there are listed the tasks of the local organizations on a local level. The list consists of 15 tasks starting with territorial systematisation and development and ending with tasks regarding the communal administration. It is shown that the authorities of local administration, from a judicial point of view, enjoy equality; but regarding the tasks and competence there may be differences. The law regarding local autonomy makes it possible that by law a larger number of compulsory tasks be established for local authorities over a larger population. At the same time it provides a chance for them to engage themselves by their own free will in the appropriation of public tasks which are not attributed by law to the competence of other organs. The only limit in assuming such optional tasks is that these should not put in danger the satisfaction of the compulsory tasks.

As a consequence of the adherence of Romania to the EU the structure of the local administration will change - consequently to the regional politics that refer to the interpretation and the influence upon the social concept in space. The main goal of the EU regional politics is to consolidate the social and economical cohesion in a just way respecting the principles of solidarity and justice among the places with different development and structure. In this order there are listed the tasks and means included in chapter 21 of the conventions closed with the occasion of the treaties carried out by the EU and Romania.

Demographic situation of the rural population of Cluj County

KINGA KERÉKES

In the first part of the study the evolution of Cluj County's population in the period 1948-2002 is presented. In year 1948, 32.7% of the population lived in rural areas and 67.3% in urban areas; the urban-rural percentage was exactly the opposite in 2002. The evolution of the rural population's demographic structure in the last decade had been analysed with the help of the genealogic trees. In 1992 the middle-aged population (25-49

years) had been underrepresented, the number of children (0-18 years) was in decrease and the age group of 50-69 years had been strongly represented. In 2002 the proportion of elderly had increased compared to 1992 (especially the proportion of women), there were few people in the age-group of 35-49 years, but the age-group of 25-34 years was well represented (the reason being that, after 1992, rural young people did not move to the cities, as they used to do before 1989, because the cities could not offer them any more attractive employment opportunities). In the age-group of 20-44 years there are much less women than men. The number of children in the rural areas had stayed the same for the last decade and did not decrease, as it happened in the urban areas. The smallest calculated value of the dependency index (the proportion between the passive and active population) for the rural localities of Cluj County is 55% (Gilău). For 18 communes this index exceeds 100%, meaning that a person of active age has to provide for at least one more person (child or elderly). The traditional way of practicing agriculture does not provide sufficient income; therefore it would be appropriate that a higher percentage of the active population from rural areas get occupied in the non-agricultural sectors.

The 175th birth anniversary of Gyula Kautz, the first great representative of the modern Hungarian political economy

ANTAL MÁTYÁS

On the 175th birth anniversary of Gyula Kautz Antal Máttyás, professor at the Faculty of Economical Sciences, CORVINUS from Budapest wrote an essay in which he analyses the didactic and scientifically creative activity of the great scientist who is considered to be the first representative of the modern Hungarian political economy.

After a brief autobiographical presentation of the Hungarian economist which reveals that professor Gyula Kautz started his professional activity at the Academy of Judicial Sciences in Oradea, the author proves that, having been a disciple of Wilhelm Roscher (the founder of the old historical school of German economy) and assimilating the latter's views, the professor has definitely abandoned Sonnenfels' cameralism that appeared as a compulsory material on the college curriculum in Hungary until the year 1850.

In that period under the influence of this school Kautz's idea that, when studying a problem, one should start not from the individual but from society was considered the modernist tending in economical sciences. According to his opinion the

individual is stimulated in his economic activity not only by personal interest, in the restricted sense of the word, but mainly by his "well defined interest" in the larger sense of the word, the latter containing the interests of the collective body and responsiveness of social and moral philanthropy. He believes that when this is missing there is need for a superior leading hand fulfilling the role of state regulation. This takes the place of Smith's invisible hand. Although in his researches in economic legislations Kautz doesn't use a good way by abandoning the method of abstraction - as long as it does not hermetically close the elements of his view within a logically rigid system, but takes into account also the factors that the economist is bound to abandon on the way of the abstraction - he presents the specifics of the economical life as such and which we don't find in the dominant trends. Kautz, regarding economical life, takes into consideration the historical development of the economic processes and the influence of institutionalized factors.

In his study the author offers a long documentary presentation, with luxurious details, of the historical school of German economy and of the criticism brought by Roscher and other representatives of the German historical school regarding the concept of English economists.

Finally there is shown Kautz's influence upon some eminent Hungarian economist of even modern days.

Prezentation of the book "The politics regarding rural territories in Romania" by Mária Vincze

JÓZSEF SOMAI

This is a separate publication which appeared within the Exposition of the ability of exposition (nr.6) held by the author at the University of Pecs from Hungary on the 4th of november 2004. With this occasion he was awarded the title of doctor honoris causa. The doctor school thinks that specialists with the title of Doctor of sciences dispose of corresponding preparation for revealing and evaluating the influences in the regional field of the European economy, their application in aboriginal relations, their transformation into strategies and programmes for achievement, of putting the basis of the complex local political decisions regarding territorial development, and the development of the theories of regional sciences. In his study the author fulfills these tasks with brio.

The study consists of three parts. In the 1st part in which the author deals with territorial politics from the theoretical point of view the author succeeds in clarifying the system of notions such as territory, the surface of a territory, laying, the development of the territories and their function. Besides general data he also presents the system as such, specific to our country.

The author describes the three methods of rural territorial development: the analyses of the system of statistic indicators, studies by using questionnaires, making interviews, their briefing, swot analysis.

In the 2nd part of the study the author analyses the politics regarding the rural territories of our country seen from the top to the bottom and vice versa.

In the last part the author deals with the possible effects of European help as well as with the four alternative films which refer to the effects of the obtained funds before the adherence and which will be obtained after the adherence.

Novelties of the field of economical & financial law

CSABA PÁSZTOR

In the editions 563/2004-1283/2004 ad 1/2005-46/2005 of the 1st part of the official gazette was published some economical and financial news. This contains the following topics:

1. tax payment, tax return
2. amortization of fixed asset, appraisal
3. pay contracts, sums for wages
4. customs, vat, tax for luxury, money laundry, profit tax
5. privatization, advantages/discounts for small and middle size companies, economical money leveling, stock market norms
6. financial auditing, examinations of record keeping
7. pensions, scholarship
8. record, keeping norms, functioning of credit co-operations
9. claim of estates and land, obligations of the fire department, cash register
10. travelling abroad, names of localities, protection of the customer entry of commercial companies.

(Translated by Noémi Darvas)

Cuprins

Andrea Zsófia Kölcsei:		
Competitivitatea regională în România		
1		
Péter Durda:		
Marketingul funcțional		5
Kristina Máté:		
Rolul economic al organelor locale ale statului		7
Kinga Kerekes:		
Situația demografică a localităților din județul Cluj		10
Antal Mátyás:		
175 ani de la nașterea lui Kautz Gyula, primul mare reprezentant al economiei politice moderne ungare		12
József Somai:		
Prezentarea cărții “Politica României cu privire la teritoriile rurale” de Mária Vincze		19
Csaba Pásztor:		
Noutăți în legislația economică și financiară		20
Știri		21
Rezumatul revistei în limba română și engleză		22

Contents

Andrea Zsófia Kölcsei:		
Regional competitiveness in Romania		1
Péter Durda:		
Functional marketing		5
Kristina Máté:		
The economical role of the local state body		7
Kinga Kerekes:		
Demographic situation of the rural population of Cluj County		10
Antal Mátyás:		
The 175 th birth anniversary of Gyula Kautz, the first great representative of the modern Hungarian political economy		12
József Somai:		
Presentation of the book “The politics regarding rural territories in Romania” by Mária Vincze		19
Csaba Pásztor:		
Novelties of the field of economical & financial law		20
News		21
Content of the paper in Romanian and English		22